

Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління
закладом освіти

Реєстраційний № _____

Кваліфікаційна робота
СПІВПРАЦЯ ШКОЛИ ТА БАТЬКІВ

ПОП КАМІЛЛА ЛІЗБЕТ БЕЙЛІВНА

Студент(ка) IV-го курсу

Освітня програма: Початкова освіта

Спеціальність: 013 Початкова освіта

Рівень вищої освіти: бакалавр

Тема затверджена на засіданні кафедри

Протокол № _____ / 202_

Науковий керівник:

Поллої Каталін Дезидерівна

(PhD, доцент кафедри)

Завідувач кафедри педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління
закладом освіти:

Біда Олена Анатоліївна

(доктор педагогічних наук, професор)

Робота захищена на оцінку _____, «__» _____ 202_ року

Протокол № _____ / 202_

Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління
закладом освіти

Кваліфікаційна робота
СПІВПРАЦЯ ШКОЛИ ТА БАТЬКІВ

Рівень вищої освіти: бакалавр

Виконавець: студент(ка) IV-го курсу
Поп Камілла Лізбет Бейлівна

освітня програма: Початкова освіта
спеціальність 013 Початкова освіта

Науковий керівник: **Поллої Каталін Дезидерівна**
(PhD, доцент кафедри)

Рецензент: **Човрій Софія Юліївна**
(канд. пед. наук, доцент)

Берегове
2025

Ukrajna Oktatási és Tudományügyi Minisztériuma
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
Pedagógia, Pszichológia, Tanító, Óvodapedagógia, Oktatási Intézményvezetés Tanszék

AZ ISKOLA ÉS A SZÜLŐ KÖZÖTTI EGYÜTTMŰKÖDÉS
Szakdolgozat

Készítette: PAP KAMILLA LIZBET

IV. évfolyamos tanító
szakos hallgató

Témavezető: PALLAY KATALIN
(PhD, docens)

Recenzens: Csoóri Zsófia
(*ped. tud. kandidátusa, docens*)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
1. СОЦІАЛІЗАЦІЯ, СОЦІАЛІЗАЦІЯ ДИТИНИ	8
1.1. Поняття соціалізації, теорії.....	8
1.2. Арени соціалізації	10
1.2.1 Сім'я	10
1.2.2. Школа, садочок.....	11
1.3. Взаємозв'язок школи і сім'ї, можливості їх співпраці.....	12
2. СПІВПРАЦЯ СІМ'Ї І ШКОЛИ.....	18
2.1. Обов'язки та права батьків	18
2.2. Обов'язки та права педагогічних працівників	20
2.3. Права та обов'язки батьківських організацій	21
2.4. Методи контакту зі школою та родиною	22
2.5. Форми участі батьків	24
2.6. Сімейні та шкільні конфлікти виховання.....	28
2.6.1. Шкільні конфлікти	30
2.7. Фактори, що впливають на стосунки між батьками та школою	32
2.8. Вплив батьківської співпраці на життєдіяльність закладу	34
3. МЕТОДОЛОГІЧНЕ ПІДґРУНТЯ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	36
4. ДОСЛІДЖЕННЯ СПІВПРАЦІ МІЖ БАТЬКАМИ ТА ШКОЛОЮ В ЗАКАРПАТТІ ТА УГОРЩИНІ	39
4.1. Фактори, що впливають на взаємини між батьками та школою	52
ВИСНОВКИ	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	58
РЕЗЮМЕ.....	63

TARTALOM

BEVEZETÉS	6
1. SZOCIALIZÁCIÓ, A GYERMEK SZOCIALIZÁCIÓJA.....	8
1.1. A szocializáció fogalma, elméletek.....	8
1.2. A szocializáció színterei	10
1.2.1 Család	10
1.2.2. Iskola, óvoda	11
1.3. Az iskola és a család kapcsolata, együttműködésük lehetőségei.....	12
2. A CSALÁD ÉS AZ ISKOLA EGYÜTTMŰKÖDÉSE.....	18
2.1. A szülők kötelezettségei, jogai	18
2.2. A pedagógusok kötelezettségei, jogai	20
2.3. A szülői szervezetek jogai, kötelezettségei	21
2.4. Az iskola és a család kapcsolattartási módjai	22
2.5. A szülői bevonódás formái	24
2.6. Családi és iskolai nevelési konfliktusok.....	28
2.6.1. Iskolai konfliktusok.....	30
2.7. A szülő és iskola kapcsolatát befolyásoló tényezők	32
2.8. A szülő együttműködés hatása az intézmény tevékenységére.....	34
3. A KUTATÁS MÓDSZERTANI HÁTTERE	36
4. A SZÜLŐ–ISKOLA EGYÜTTMŰKÖDÉS VIZSGÁLATA KÁRPÁTALJÁN ÉS MAGYARORSZÁGON	39
4.1. A szülő és az iskola kapcsolatát befolyásoló tényezők	52
ÖSSZEGZÉS	57
IRODALOMJEGYZÉK	58
PE3HOME.....	63

BEVEZETÉS

Szakedolgozatom témája: *Az iskola és a szülő közötti együttműködés*. A szülők a gyermekeik iskolába engedése során egy új környezetnek teszik ki őket, fontos feladatuk lesz, hogy megtanuljanak először is szocializálódni egy új környezetbe a szüleik nélkül. Ezután az iskolajárás egy mindennapos feladat lesz számukra. Az iskola hamar a gyermekek második otthonává válik, és az életre szóló barátok keresése mellett, egy otthonias légkörben a gyerekek elsajátítják azt a tudást, hogy hogyan legyenek sikeres felnőttek.

Az iskola hatékony működéséhez számos tényezőt kell figyelembe venni, ezek közül a legfontosabb az iskola és a szülők közötti együttműködés. Az iskola legfontosabb feladata, hogy oktassa a gyereket, de ehhez a szülőknek is támogatást kell biztosítani. A családtól vesz példát és modellt a gyerek. Ezért fontos az, hogy a szülők megfelelően álljanak az iskola kérdéséhez és pozitív kapcsolatot tartsanak az iskolában dolgozó pedagógusokkal. A különféle környezetből érkező tanulóknál leginkább szükséges a megfelelő kapcsolat megteremtése a felek között, ahhoz, hogy az adott gyerek előrehaladása sikeres legyen. Minden családnak igénye, hogy partnerként tekintsenek rá az intézményben, és a gyermekük hatékony neveléséhez hasznos információkat kapjon a pedagógusoktól.

Az iskoláknak alkalmazkodniuk kell a családok sokszínűségéhez. A családdal való együttműködés a gyermek egészséges fejlődése szempontjából alapvető fontosságú. Napjainkban a család és az iskola kapcsolata meglehetősen spontán, felszínes. Az együttműködés alig érzékelhető hatással van az iskola és a család belső életére, a tanulók személyiségének fejlődésére. A tanulók oktatása csak a család és a pedagógusok együttműködésével valósulhat meg. Ennek az együttműködésnek pedig az első és legfontosabb alapja a kölcsönös bizalom.

Azért választottam dolgozatom témájaként, hogy részletesebben felkutassam az említett kapcsolatot és az ezeket befolyásoló tényezőket, illetve tudásom bővítése mellett, felhívjam a figyelmet arra, hogy milyen fontos, hogy a szülők részt vegyenek az iskola életében, s ennek az együttműködésnek milyen pozitív hozadékaik vannak.

Szakedolgozatom célja, hogy bemutassam a hatékony iskola és szülő közötti együttműködés lehetőségét, és a kutatás eredményeire támaszkodva megállapítsam a legfőbb tényezőket, amik hatással lehetnek az iskola és a család közti kapcsolatra. Feladatom, hogy meghatározzam a kapcsolat formáit és eredményességét.

A kutatás fő módszereként a kérdőíves felmérést választottam. A kérdőívben zárt kérdéscsoportokat tettem fel a vizsgált célcsoportnak, tehát a szülőknek és a kérdéseket 4

csoportra osztottuk fel. Az első részben kifejezetten az intézmény, pedagógus és a szülők között lévő kapcsolat meglétére irányuló kérdéseket állítottam össze, ezenkívül kerestük a választ arra, hogy az intézmény milyen fokon vonja be a családot az iskolai élet mindennapjaiba. A kérdőív második részében megkértük a szülőket arra, hogy képességének megfelelően értékeljék saját gyermeküket, illetve azt, hogy a gyermekről mit gondol a pedagógus és milyen képességűnek tartják őt. A kérdőív harmadik része öt kérdésből tevődött össze, ami a gyerekek teljesítményét célozta meg. A kérdőív negyedik és egyben utolsó szakaszában a szülők társadalmi hátterére kérdeztünk rá. A teljeskörű felmérés Beregszász és térségeiben és Győr-Moson-Sopron, Budapest és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében élő szülőkre terjedt ki.

A témát számos kutató vizsgálta már, többek között Bagdy Emőke, Füle Sándor, Podráczky Judit és Deákné B. Katalin munkájukat emelném ki.

A kutatásom során a forrásokat könyvtárakból, internetes adatbázisokból kerestem ki. A kutatási módszerem főként szekunderkutatás volt, a meglévő információkat gyűjtöttem össze és rendszereztem.

A munkám valós innovációja abban rejlik, hogy a szülők és az iskola közötti együttműködés formáit minden oldalúan feltárjam, és ezt kellőképpen összefoglaljam, valamint az elméleteket empirikus kutatásommal támasszam alá.

A dolgozat szerkezetileg a következő elemekből áll: bevezetés, 4 fejezet, összefoglaló, 49 oldal szöveg, 5 táblázat és 17 darab ábra. A felhasznált irodalomlista 62 címegegyiséget tartalmaz.

1. SZOCIALIZÁCIÓ, A GYERMEK SZOCIALIZÁCIÓJA

1.1. A szocializáció fogalma, elméletek

A szocializáció, mint fogalom számos értelemben van jelen a köznyelvben. Elsősorban az egyén egy társadalom vagy kultúra tagjává váló folyamatot jelenti, ahol maga az egyén megtanulja, és kellőképpen elsajátítja a viselkedés szabályait, illetve azokat a tényezőket, amely segítségével ő a társadalom tagjaként tud működni (Hewstone – Stroebe, 2007).

A másik értelemben a szocializáció szintén egy folyamatot takar, amely során egy speciális normarendszer, értékek megtanulásával, egy másik csoport normarendszeréhez tud igazolódni, ennek köszönhetően a csoport tagjává tud válni (Horváth, 2004). *A szocializáció egy olyan folyamat jelenet, amely során az ember biológiai, és pszichológia adottságai és hajlamai révén szociálisan kompetens személlyé válik. A folyamat során kifejlődnek azok a tulajdonságai, amelyek képessé teszik a hatékony cselekvésre a környezetében és a társadalomban továbbá a kialakult státuszának dinamikus fenntartására az élete folyamán.*” (Hurrelmann, 1997: 98).

A szocializációban nagy szerepe van az interakcióknak, mivel a szocializáció a partnerek közötti interakciókban valósul meg. Ezekhez az interakciókhoz azonban szükségünk van társas készségekre, empátiára, megértésre. Maga a folyamat akkor sikeres, ha kölcsönösségre épül, és a szerepek megfelelően el vannak határolva (Maccoby, 2007). A szocializáció számos folyamatból áll, különböző fejlődési szakaszai vannak. Először a családban kezdődik, ezután az óvoda és iskolában válnak csoportok tagjává az egyének. A fogalmat különböző pszichológiai megközelítésből tanulmányozták a kutatók az idők során.

Az osztrák származású Sigmund Freud elmélete szerint a veleszületett ösztönök jellemzik a gyermekkori fejlődést. A gyermek korai viselkedése még ingerlékeny, emiatt a szülők kontrollálják, ők próbálják megfelelő csoportba terelni a csecsemők energiáit. Viszont a tiltások mellett a gyermekeknél ellenállást észlelhetünk. A pszichológus szerint a szocializáció célja, hogy megfelelő folyamat mellett a külső szülői kontroll, belsővé alakuljon át, ezáltal önkontroll alakuljon ki a gyermek képességei között. Ebben a pszichoanalitikus elméletben a belsővé tétel a legfontosabb, mivel így épülnek be az értékek, szabályok a gyermek mindennapjaiba. Az internalizáció mellett az identifikáció, azaz az azonosulás a másik fontos fogalma. A gyermek konfliktusa a környezetének az elvárásaival az azonos nemű szülővel való azonosulással oldódik fel (Maccoby, 2007; Cole, 2003).

Az amerikai pszichoterapeuta Milton Erickson pszichoszociális elmélet kiindulása a freudi elmélet, viszont ennek középpontjába a normális fejlődés áll. Központi fogalma a

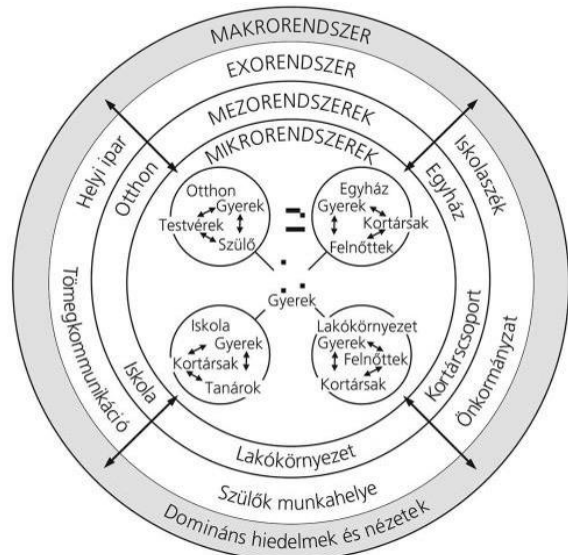
fejlődés játéktere, amely különböző szakaszok során fejlődik, ezeket a szakaszokat a társas interakciók egyre tágabb köre jellemzi. A szakaszokkal krízisek jelentkeznek, míg a konfliktus, pedig a társas interakciókban bontakoznak ki. A konfliktus megoldása az egyénnek pszichoszociális erőt nyújt (Erickson, 1997).

Viselkedésgenetikai megközelítés: a fenti elméletek a szocializációt inkább egyirányú folyamatként jellemzik. Ez a megközelítés azonban úgy értelmezi a fogalmat, hogy gyermek genetikai adottságai hatással vannak a szülő-gyermek kapcsolatra. A környezeti hatások szabályozzák maga az agy fejlődését. A gyermek személyes temperamentuma sokban függ a szülő felé mutatott viselkedésében (Maccoby, 2007). Megnehezítheti a szülő-gyermek kapcsolatot egy nehéz temperamentumú, síros baba, aki könnyen hatást gyakorolhat az édesanyjára, aki elbizonytalanodhat a saját anyai szerepében (Hajduska, 2008).

Evolúciós megközelítés: ezek az elméletek szerint az anya-gyermek kötődésnek biológiai alapja van. Ugyanis a gondozói viselkedést a hormonműködés kelti életre, mind a két félben hajlamok működnek, amik könnyítik a gyors tanulás folyamatát (Maccoby, 2007). A kialakult kötődés pedig a gyermeknek biztonságot nyújt. Azonban ez a folyamat társas interakciót igényel, ez teszi lehetővé az egészséges érzelmi fejlődést (Cole, 2003).

Urie Bronfenbrenner amerikai pszichológus elmélete szerint: korai fejlődés az aktív egyén és a közvetlen környezetének komplex és kölcsönös interakcióinak folyamatában megy végbe. Ez a szempont nagy jelentőséget ad a környezeti tényezőknek, azaz a genetikai tulajdonságok sorozatával születnek, amelyek az egyén környezettel való érintkezésének kapcsán alakul ki. Az interakciónak rendszeresnek kell lenniük. Az egyénre közvetlen hatást gyakorló folyamat a szülő-gyermek, gyerek-gyerek kapcsolatban található meg. A folyamatok ereje, tartalma változik az egyén fejlődésének mentén (Bronfenbrenner, 1994).

1. ábra: Bronfenbrenner ökológiai modellje.

E rendszer modellje összefoglalja azokat a társadalmi hatásokat, melyek hatással vannak az egyén szocializációjára. Magának a társadalmi hatásoknak több szintje is van (Bronfenbrenner, 1994, 1999; Vajda – Kósa, 2005):

Forrás: N. Kollár Katalin, 2004

- **Mikrorendszer:** ebben a rendszerben az egyén képes kölcsönhatásba lépni egy másik személlyel. A mikrorendszerbe bekerülő sajátos környezetek az otthon, a munkahely, a barátokkal fenntartott kapcsolatok stb.

- **Mezorendszer:** az egyén aktívan részt vesz kettő vagy annál több kapcsolatban. Visszacsatolást nyújt az előbb említett mikrorendszerre. Ilyen módon a mezoszisztémát mikroszisztémák rendszerének értjük, amely akkor alakul ki vagy bővül, amikor a személy új környezetbe lép (Bronfenbrenner, 1994).

- **Exorendszer:** ez olyan színtereket foglal magába, ahol az egyén nem vesz közvetlen részt, viszont az ott történő események befolyásolják az egyén szociális fejlődését.

- **Makrorendszer:** ebben az utolsó rendszerben az adott kultúra mikro-, mezo-, exorendszerének jellemzőit foglalja magába. (Bronfenbrenner, 1994).

1.2. A szocializáció színterei

„A szocializációnak négy színtere van: az elsődleges szocializáció a család, ahol az alapvető normák és szabályok elsajátítása történik; a másodlagos szocializáció: az óvoda, iskola; a harmadlagos a pályaszocializáció (közép- és felsőoktatás, illetve felkészülés a munkára) és a negyedleges szocializáció: a munkahelyek terepe.” (Nagy-Trencsényi, 2012: 16.)

1.2.1 Család

Az első és egyben legfontosabb színtér a család. A sikeres beilleszkedést a társadalomban a család által közvetített normák során tudjuk elsajátítani. A családi szocializációban a legfontosabb szerep az anyáé, ő gondolja a gyereket születésétől fogva, ezáltal kielégíti a gyermek alapvető biológiai szükségleteit. Nagyon fontos az egészséges anya–gyerek kapcsolat, mivel ez szolgál alapul a gyerek viselkedéséhez. Az anyai gondoskodás során alakul ki a bizalom az őt körülvevő világ iránt. Az egyik legfontosabb családi funkció a modellnyújtás, ezzel látja először a csecsemő a magatartásmintákat, amelyet spontán utánzás során sajátít el. Ezeket a mintákat is az anya személye biztosítja leginkább, aki az érzelmek tanulásában segít a gyermeknek, ez majd később fontos mintát nyújt személyes kapcsolatban. A család a társas kapcsolatok színtere is egyben, itt találkozunk mindenfajta kapcsolattal, legyen az tekintélyen vagy épp kölcsönösségen alapuló, itt lehet része a alá-, fölé-, mellérendelt viszonyok megismerésében is. Illetve a gyermek itt ébred rá az éntudatra, azután pedig megismeri saját testét, és, hogy mások is léteznek körülötte. A család nélkülözhetetlen feladata a kommunikáció

megtanítása, ugyanis ez az alapvető emberi kapcsolatok eszköze. Elsőbbet nonverbális majd metakommunikációs alapokban kell elsajátítani (Margitics, 2002).

„Az identitásfunkció tekintetében, miután a primer család teremti meg azokat az alapvető attitűdöket, értékeket, amelyek a felnővekvő egyént egész életében elkísérik – továbbá innen származnak életvitelének alapvető tárgyai is – különleges fontosságú, hogy milyenek azok a kulturális-nevelési körülmények, amelyek a családban adóttak. Az érintettek ezen a szintén szerzik első mintáikat az interperszonális viszonyokról, felelősségről, normakövetésről és a normaszegés következményeiről, személyközi kapcsolatokról, a tulajdonviszonyokról, és a felelősségről.” (Nagy-Trencsényi, 2012: 43).

Amiből a gyermek megteremti az identitást maga az anya, apa, testvérek együttesen gyakorolják. Itt tanulja meg a kultúrájának szokásait, szabályait, életvitelét, ez a kötelék már ősidők óta jelen van. Biztosítja a fejlődéshez szükséges feltételek is, erre épül aztán a tudatos nevelés, ellenőrzés, tanítás, fegyelmezés, jutalmazás. Fontos az egészséges családi légkör kialakítása, mivel ez biztosítja a gyermek lelki egészségét, emiatt kell a gyermekre figyelnünk, mert a család legsérülékenyebb tagja ő (Bagdy, 2014).

Azonban bármennyire próbálunk odafigyelni a gyereknevelés tökéletességére, nem szabad elfelejtenünk a saját értékeink, céljaink érvényesítését a nevelés során. Nehéz helyzet ellenére is képesek legyünk megfelelő döntéseket hoznunk, illetve képesek legyünk nemet mondani, akkor is, hogy ha az a gyermek boldogságába kerül. A gyermeknek és az anyának is egyaránt tisztelniük kell egymást, a gyermeknevelésnek élethosszig tartó folyamatnak kell lenni, mivel a család felnőtt életünk meghatározott alapja. A család formálja legjobban gyereket, ha egy család megfelelő állapotban van, akkor az csak ellensúlyként tud fellépni a környezeti hatásokkal szemben (Juul, 2021).

1.2.2 Iskola, óvoda

Második szocializációs színtér az óvoda, iskola. A formális nevelés legfontosabb színtere. Ezekben a nevelési intézményekben növekszik a kortárscsoportok hatása, itt egyaránt talál modelleket a felnőttek és diákok köréből. A gyermek érdeklődését, kezdeményezőkészségét a személyes kapcsolatok befolyásolják, szabályozzák az adott helyek. Az óvodákban, iskolákban kínálgató lehetőségek pótolják a hiányzó családi kapcsolatokat. Felkészíti a gyereket a későbbi életre, megelőzve a fennálló problémákat, kialakul a munkamegosztás, az óvoda és iskola mindennapjaiban a gyerekek sokat versenyeznek. Itt jön létre a kölcsönös kapcsolat diák-diák, tanár-diák között. A pedagógus személye nagy hatással van a gyermek lelki világára, mivel az édesanya után a gyermek a tanító néit kívánja utánozni (Schmercz, 2002).

Az iskola elkezdése minden szempontból fontos a gyermek számára egy új légkörbe való beilleszkedés mellett találkozik a tanulás fogalmával is, hiába már a családi szocializáció során találkozott a tanulással, de ez ettől nagyban különbözik, mivel ezek a módszerek tudatosak és tervszerűek. Ezen a helyen tanulnak meg írni, olvasni, számolni. Fontos a tanár irányítása az eredményességhez, ez tudja biztosítani a tanulók aktivitását. Ennél a folyamatnál a pedagógusnak kiemelkedő szerepe van, saját szerepe mellett, oda kell figyelnie a folyamat megfelelő minőségére is. A jól megtervezett tanítási munka javítja az iskoláról kialakított képet (Nagy, 1997). Itt jelentkezik az első kapcsolat a szülő és az intézmény között. Mindkét fél érdeke a jó kapcsolat a gyermek fejlődése, tanulmányi előmenetele és személyiségének kialakulása szempontjából (Vekerdy, 2004).

1.3. Az iskola és a család kapcsolata, együttműködésük lehetőségei

A család és az iskola eltérő szerepet nyújt a gyermek életében, mindkét hely egy szocializációs színtér, azért mégis a család áll az első helyen, itt keverednek össze a nevelési célok és módszerek. Viszont ezzel szemben az iskola már előre eltervezett eszközökkel tárja fel a gyermek képességeit, valamint az ebben segítő oktatói hatásokat (Bagdy, 1977).

A szülő és az iskola közötti kapcsolatról jogszabályok vannak előírva, ahol fontosnak tartják azt, hogy mindkét szociális közegnek a gyermek jogait kell előtérbe hozni. Emellett még azt is előírja, hogy az intézmény feladata a tanulót felkészíteni a családi életre. A gyermek fejlődése érdekében a törvények, a szülői jogok is szorgalmazzák a család és az iskola kapcsolattartását. Az első lépés ebben a jogszabályban a gyermek beíratása az iskolába, amellyel rögtön egyfajta jogviszony jön létre, melynek meglepő módon nem a tanár-szülő, hanem a diák-intézmény az alanya. Ebből arra a következtetésre jutunk, hogy a szülő nem áll közvetlenül az iskolával jogviszonyban. A szülőket partnerként kell bevonni az iskolai oktatásba, ez nem egyszerű társulást jelent, ugyanis azt is kifejezi, hogy a család és az iskola egyenjogúak, szövetséget kötöttek a hasonló cél érdekében. Ez a partnerség egy dinamikus kommunikációs folyamatban realizálódik, mely mindkét fél részéről bizalmat és tiszteletet feltételez. A szülőknak alsó osztályban nagyobb jogkörrel rendelkeznek, rendszeresen tájékozódhat a gyermeke fejlődéséről, kérheti szülőközösségek létrehozását, megakadályozhatja a buktatást. A család kötelezettsége, pedig, hogy a gyereket iskolába járassa! A tanuló nevelésében a pedagógus csak a szülővel egyetértésben tud eredményes munkát végezni, azaz akkor, ha megegyezésre jutnak abban, hogy a gyermek a fejlődésben és a további nevelésében adódó teendőket miképpen osztják el egymás között. Az iskola és a

család értékrendjének hasonlósága, együttműködése számottevően javítja a szocializáló hatást (Podráczky, 2012).

Az iskola több kötelességet is a hátán hord, az egyik legfontosabb, hogy együtt tudjon működni a szülővel, hogy a gyermek képességeiket megfelelően fejlesszék. A tanárnak viszont nem minden esetben kell először a szülőnek majd a diáknak szólnia, elsőként a tanulót kérdezze meg, ha problémát észlel, mert erősíti a tanár-diák kapcsolatban a bizalmat, másrészt nem tudhatja biztosan, hogy az azonnali szülőhöz való fordulás nem súlyosbítja-e a gyermek helyzetét (Hardy, 2005). A diák engedélyével bevonható a szülő, iskolaorvos vagy a kellő szakemberek. A pedagógus kezdeményezheti, hogy a tanuló részt vegyen különböző szakkörökben, vagy felzárkóztató, szabadidős tevékenységekben. Törekedni kell a tanárnak arra, hogy a szülőkkel újfajta partneri kapcsolatot alakítson ki. Ha nem tudnak társaikká válni a nevelésben, elveszítik növendékeink bizalmát. A partnerség építése nem könnyű, amikor az iskola tekintélyét igen alacsonyan jegyzik a presztízislistákon. Új eljárásokra és meggyőző szakmaiságra van ezen a téren is szükség (Hoffman, 2002).

A sikeres együttműködés megvalósításához fontos megemlítenünk az *Inklúziós index iskolafejlesztési programot*, melyet Booth és Ainscow (2002; 2011) dolgozott ki. Ez a program az iskolák önvizsgálatához nyújt támogatást, ezen kívül kiemeli azt, hogy mennyire fontos, hogy a szülőket az iskola kellőképpen bevonja a döntéshozatali folyamatokba. Mindenképpen meg kell hallgatni a család észrevételeit, javaslatokat, ezzel is bátorítva őket, hogy minél gyakrabban vegyenek részt az iskolában kapcsolatos kérdések megvitatásában. Az index lehetőséget ad arra, hogy a szülőket első perctől kezdve bevonják a közös helyzetelemzésbe. Ezekon a tanácsokon kívül számos ötletet ad az iskoláknak arra, hogyan tudják növelni a szülők együttműködését az iskola mindennapjaiban (Booth – Ainscow, 2002, 2011).

A család és az iskola kapcsolata a rendszerváltás után komoly változásokon ment keresztül, míg előtte az iskola uralta a teret és a szülőktől elvárták, hogy megfelelően igazodjanak hozzájuk. Azonban nem csak ebben a szerepben változott a felállás, hanem az iskola értékrendje szintén kevésbé egységes már, mint a '80-as, '90-es években. Sok esetben nem figyelhetünk meg jelentős változásokat és eltéréseket a családi és az iskolai életben, ez azonban csak a középosztálybeli családokra jellemző. Ha tanuló egyik szülője vagy más esetben mindkét szülő magasabb végzettséggel rendelkezik, ebben az esetben az iskola felé elvárt elvárás is magasabb lesz.

A két fél közötti kommunikáció elsősorban a pedagógus feladata, mivel a kapcsolat kialakítását neki kell kezdeményezni. A szülőnek a legfontosabb feladata az, hogy ezt az

együttműködést megfelelően fenntartsa és együtt tudjon dolgozni a gyermeke tanárával (Bacsikai, 2020).

Az iskolakezdés mind a gyermek, mind a szülő számára megterhelő és nehéz folyamat, újak az elvárások és új a közösség. A tanulóknak a családjával egy újabb fajta kommunikációt kell alkalmazniuk, ami egy rövid időre megnehezíti a szülő–gyermek kapcsolatot (Palotay, 1997). Nem csak a szülő–gyerek között kell kialakítani egy eredményes kommunikációt, hanem az intézmény, szülő, diák között is, mivel ez az eredményesség egyik legfontosabb lépése. Az átadott információknak nem csak tényeket kell közvetíteniük, hanem érzéseket és energiát is egyaránt (Rókusfalvy, 1996).

Az intézmény és család közötti kommunikációk hagyományos formái máig használatban vannak, ezek a szülőértekezletek, fogadóórák, családlátogatások, viszont ezek többnyire egyirányúak. Az egyik leggyakrabban használt kapcsolattartási forma a szülői értekező. Ez tájékoztató célú, tanulmányi, fegyelmi, szervezési kapcsolat. Szervezhetünk még nyílt órákat is, ahol a szülők nagyobb betekintést kapnak az tanóra leforgásába. A családlátogatásra mehetünk iskolapszichológussal együtt, ugyanis környezetpszichológiai szempontokat is figyelembe véve, sok információt ad a gyermek tanulási környezetéről, a nevelési szokásokról, a család szociális helyzetéről, a családon belüli szerepekről és munkamegosztásról. Ezeket a látogatásokat a hátrányos helyzetű gyerekeknél kell először kezdeni, hogy minél nagyobb segítséget tudjunk adni számukra. Viszont ezek mellett újabb kapcsolattartási formák is megjelentek, például a szabadidős tevékenységek, közös programok, amelyekben a hasonló problémával küzdő szülők egymásra találhatnak (Podráczky, 2012). Fontos, hogy szülőként vegyünk részt az iskola életében, éljünk a felkínált részvételi lehetőségekkel és vegyünk részt a programokban. Kommunikáljunk, keressük meg a megfelelő formát a problémákról való odafigyelő, konstruktív beszélgetésekhez, tartsuk a kapcsolatot a pedagógusokkal – természetesen figyelembe véve a pedagógusok határait, lehetőségeit és túlterheltségét is.

Az iskolai élet során a többi gyerek jelenléte sokban befolyásolja az adott gyermek viselkedését, ezáltal könnyen lehet az, hogy a gyermek viselkedése teljesen eltérő a család közegében, mint az iskolában. Emiatt lép fel az a probléma, hogy a szülő sokszor úgy érzi, mintha a pedagógus nem is az ő gyerekéről beszélne. Ez sokban nehezíti a tanár–szülő viszonyt, emellett azonban az eltérő kulturális háttér is nehezítő problémaként léphet fel. Ha ezeket a helyzeteket a pedagógus nem tudja megfelelően kezelni, akkor feszültségek léphetnek fel a két fél között. Ezeknek a feszültségeknek a megoldására több módszert is számon tartanak. Az egyik legsikeresebb modellt Joyce Epstein (2001) állította fel, ebben hat olyan területet foglal össze, amelyben egyszerre próbálják megszólítani a szülőket.

Epstein arról beszélt, hogy mit tehet az iskola és a szülő együtt a siker érdekében. Az egészséges, befogadó, családszerű iskola megvalósítása a cél, amelynek érdekében a partnerré váló családnak bizonyos értelemben iskolaszerűnek kell lennie. A szülő dolga, hogy olyan környezetet teremtsen, amelyben család tagjai közösen kialakított szabályok szerint élnek, és ahol mindenki számára megvan a tanulás, a munka és a szórakozás ideje.

A komplex modell elemei:

1. szülőkkal való közvetlen foglalkozás

Ebben a típusban Epstein szerint, az iskola játszik támogató szerepet, ugyanis az intézmény feladata az, hogy támogassa a szülőket, abban, hogy minél hatékonyabban tudják ellátni kötelességeiket, alapfeladataikat. Tanácsot ad abban, hogy hogyan tudnak otthon megfelelő tanulási légkört biztosítani a gyermekeik számára. Az intézmény továbbá hozzájárul ahhoz, hogy a család megértse az iskola célját, működését.

Ahhoz, hogy ez a részvételi forma megvalósuljon nagyon fontos azonban az, hogy az iskola kommunikáljon a szülőkkal különböző felületeken keresztül, ezeknek pedig a célja, hogy információkat adjanak át. Nehézséget okoznak és nagy kihívást jelentenek azok a családok, akik nehezen tudnak kapcsolatot teremteni és szükségtelennek látják ezt a kapcsolat kialakítását (Epstein, 2001, 2010a).

2. Kommunikáció

Ennek a részvételi formának a célja a hatékony kapcsolattartási formák kialakítása az intézmény és a szülők között. Ezen kívül pedig a kommunikációs lehetőségek számának növelése. Több irányú kommunikációt kell létrehozni az iskola–szülő–diák között annak érdekében, hogy megfelelően tudja biztosítani az intézmény az információáramlást és hatékonyan tudjon reagálni a tanulók problémáira. Ilyen kapcsolattartási formák lehetnek: fórumok, szülői értekezletek, különböző tájékoztatási programok. Fontos, hogy az intézmény olyan sokszínű és többirányú kommunikációs csatornát hozzon létre, amely minden család számára érthető és egyszerű. Ha ez nem történik meg, akkor egyes családok könnyen lemaradhatnak az iskola szabályairól, tevékenységeiről, változásairól (Epstein, 2001; 2010a).

3. Önkéntes munka

A harmadik részvételi forma az önkéntes munka. Ebben a formában leginkább a szülők támogatása az iskolai életre irányul. A szülők önkéntesen ajánlják fel munkájukat, amit az intézmény megszervez, ez az önkéntesség nem csak az iskolában valósulhat meg. Ez a segítség nem csak a munkát foglalhatja magába, hanem a szülői részvétel, a támogatás bármely formáját. Ez a forma nagyon hatékony arra, hogy a szülők megismerjék az iskola falain belüli életet és megfelelően együtt tudjanak dolgozni a pedagógusokkal. A segítségnyújtás következtében az

iskola több módon kifejezheti a szülők iránti megbecsülést és nyitottságot. Fontos emellett, hogy az intézmény megfelelően fel tudja ismerni azt, hogy ez az önkéntes munka mennyi mindenben segít, mind a szülőknek, mind az intézménynek (Epstein, 2001, 2010a).

4. Otthoni tanulás segítését célzó oktatás, tanácsadás

Az otthoni tanulásban a legfontosabb, hogy az intézmény információkkal, tanácsokkal halmozza el a családot, annak céljával, hogy segíteni tudják a gyermekeik otthoni tanulását. Fontos, hogy a szülők tudják, hogy a gyermekeik mit és hogyan tanulnak az iskolában. A szülőket be kell vonni a tantervet érintő kérdésekbe. Epstein ebben a pontban hívja fel a figyelmet a házi feladat feladására, amely segíti a tanulók képességének fejlesztését. Ezáltal a gyermeket nem csak a pedagógus fogja dicséretben részesíteni, hanem a szülő a figyelemmel kísérés mellett átveheti a pedagógus szerepét otthon (Epstein, 2001, 2010a).

5. Döntéshozatalba való bevonás

A döntéshozatalba való bevonás az iskolai feladatok közé tartozik. Epstein rendkívül fontosnak tartja, hogy valamilyen szervezet (szülői egyesület) képviselje magát az intézményhez kapcsolódó kérdések megvitatásában. Az intézménynek és a szülői szervezetnek meg kell tanulnia együtt dolgozni és hatalmi harc helyett partnerként tekinteni egymásra (Epstein, 2001; 2010a; 2010b).

6. Tágabb közösséggel való összekapcsolódás

Ez az utolsó bevonásai forma, ami az iskola környezetében lévő szolgáltatások felkutatására irányul. Emellett fontos szerepet helyez a helyi közösségekre, amely részt vesz az iskola életében. Ebbe a közösségbe mindenki beletartozik, függetlenül attól, hogy gyermeke az intézmény tagja-e vagy sem. Azonban nehézségként említette meg a tájékoztatást a programokkal kapcsolatban, mivel nehéz olyan felületet találni, ami által mindenkihez eljut az információ (Epstein, 2001, 2010a). Ez a modell a különbségekből adódó előnyöket emeli ki, és a közös megoldásokra, a problémák megelőzésére helyezi a hangsúlyt. Az egyes iskolák nem maradnak magukra, a szülők sem szeparálódnak el intézményi vagy osztályszinten, mivel az együttműködés kiterjed a település egészére, sőt azon túl is (Kollár, 2016).

A szülők iskolával kapcsolatos bizalmát valószínűleg erősen befolyásolja, hogy az iskola már nem tölti be egyedül a tudás átadásának szerepét, tehát a fiatalok jövője nem kizárólag az iskolán múlik. Ez a helyzet viszonylag új, mind a pedagógusok, mind a szülők számára, és gyakran előfordul, hogy a két fél közötti bizonytalanság együttes hatása még bonyolultabbá teszi a helyzetet. Gyakran úgy tűnik, mintha egy fal húzódná az iskola és a szülők között, ami megnehezíti a kommunikációt, és számos megoldatlan konfliktust szül.

Az ilyen problémák kezelésére, az általános bizalmatlanság eloszlására, és a szülőkkel (és természetesen a diákokkal) való jó kapcsolat kialakítására csak olyan pedagógus képes, aki rendelkezik megfelelő önismerettel, stabil önképpel, tisztában van saját lehetőségeivel és korlátaival, és képes feltétel nélkül elfogadni a tanulókat, empátiát mutatva irántuk és a szüleik iránt. A szülők és a pedagógusok csak akkor válhatnak egyenrangú partnerekké a nevelés folyamatában, ha a pedagógus kész és képes együttműködni, vállalja a felelősséget a diákért, és ezt a felelősséget megosztja a szülőkkel, bizalmi alapú kooperációra építve, miközben a felmerülő konfliktusokat közös problémaként kezeli és konstruktívan oldja meg (Lannert–Szekszárdi, 2015).

2. A CSALÁD ÉS AZ ISKOLA EGYÜTTMŰKÖDÉSE

2.1. A szülők kötelezettségei, jogai

„Az ukrán családtörvénykönyv 143. cikke egyértelműen kijelöli a szülők elsőrendű köteleességét: a gyermek házas anyja és apja köteles elvinni a gyermeket a szülészeti kórházból vagy más egészségügyi intézményből. Ugyanilyen kötelezettsége van annak a gyermek anyjának, aki nem házas, valamint a gyermek anyjával nem házas apát, akinek apaságát a gyermek születési anyakönyvi kivonatában megállapították vagy bírósági határozattal elismerték. az Ukrajna Miniszteri Kabinetje által meghatározott eljárás szerint lefolytatott gyermekügyek esetében a gyermek eltartására és nevelésére a szülészeti kórházból vagy más egészségügyi intézményből, ha ezt a gyermek édesanyja nem tette meg. Ha az apa nem házas, egyedülálló apa státuszt kap.” (Nikolaishyn, 2018: 32).

Mielőtt az ember gyermeket vállal, nagyon fontos, hogy tisztában legyen azzal, hogy a gyermekvállalás komoly felelősséggel jár a szülőket nézve. Attól kezdve az ember élete teljesen megváltozik és a saját igényeit hátrébb fogja helyezni, és előtérbe kerülnek a gyermek igényei. A szülők első és legfontosabb kötelezettségük lesz, hogy a gyermeküket családba gondozzák, a testi, értelmi és erkölcsi fejlődéséhez, pedig megfelelően nevelje. A szülőknek emellett kötelezettségük a gyereket étkezéssel és ruházattal ellátni és biztosítani számára az oktatáshoz és az egészségüghöz való hozzájutást (Kulin, 2003).

A szülőnek olyan légkört kell biztosítani a családban, hogy a gyermekével kellőképpen együtt tudjon működni, figyelembe kell venni az ő véleményét is, nem elnyomni és csak ráhagyni a nézeteit. A családban az anyának és az apának ugyanolyan jogokkal bírnak és egyenlők egymással. Fontos, hogy megfelelően és kellőképpen tájékoztassuk a gyermeket az őt érintő kérdésekről, korának és fejlettségének megfelelően. Mindenben segíteni és motiválni, tanácsokat adni számára az élete során. Együttműködni azokkal a szervezetekkel, amelyek biztosítják a gyermek számára a fejlődést. A szülő köteles a gyermekre kapott támogatást a gyermek gondozására, nevelésére fordítani. A gyermeknek felelős nevelést kell kapnia a megfelelő viselkedés szempontjából (Törvények és OGY határozatok, 2011) ¹

Azonban a szülőknek nemcsak a gyermeke kapcsán vannak kötelezettségei és jogai, hanem azokhoz az intézményekhez is, melyekbe a gyermeke jár és nevelkedik. A szülőnek biztosítani kell a gyermek óvodai és iskolai nevelésben való részvételét, mivel minden gyermeknek joga van és kötelezettsége, hogy óvodába és iskolába járjon. Ezáltal a szülőnek tiszteletbe kell tartani az óvoda, iskolában dolgozó pedagógusok, személyek jogait. A szülő a

¹<https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100211.TV>

saját nézeteinek, vallásának, világnézetének megfelelően választhat óvodát, iskolát gyermeke számára. Viszont, ha gyermeke ezt meg akarja változtatni, akkor 14 évet, ha betölti, van rá lehetőség.

„A szülő joga, hogy gyermeke neveléséhez igénybe vegye a pedagógiai szakszolgálat intézményét. A szülő kötelessége, hogy gyermekével megjelenjen a nevelési tanácsadason, továbbá biztosítsa gyermekének az iskolapszichológusi, óvodapszichológusi vizsgálaton és a fejlesztő foglalkozásokon való részvételét, ha a tanulóval foglalkozó pedagógusok kezdeményezésére, a nevelőtestület erre javaslatot tesz. Ha az e bekezdésében foglalt kötelezettségének a szülő nem tesz eleget, a kormányhivatal kötelezi a szülőt kötelezettségének betartására.” (Valkói Móra Ferenc Általános Iskola)²

A szülői jogokról és kötelezettségekről köznevelési törvények sokasága szólnak, ami közül a legfontosabbak a következők:

- a szülő mindig gondoskodik gyermekének fejlődéséről és a hozzá szükséges eszközökről
- a szülőnek kötelessége az, hogy odafigyeljen gyermekére abban, hogy ő teljesítse kötelezettségeit. Ehhez pedig a szülőnek kötelezettsége, hogy megadjon minden ehhez szükséges segítséget.
- Figyelemmel kísérje a tanulmányi előmenetelét
- megfelelő kapcsolatot alakítson ki és tartson az intézménnyel, ahol a gyermeke/gyermekei tanulnak
- tiszteletben tartsa az intézményben dolgozó alkalmazottak jogait és méltóságukat
- a gyermeke adottságainak, képességeinek megfelelően válasszon szabadon iskolát. (Nkt. 72. § (1))³

A szülőnek joga van, megismerni az adott iskola házirendjét, programját. Tájékoztatást kapni a saját gyermeke tanulási előmeneteléről, magaviseletéről. Szülői szervezetek, iskolaszék, kollégiumi szék létrehozását kezdeményezni és munkájában részt venni. Írásbeli javaslatot benyújtani különböző észrevételéről, javaslatairól, melyet az intézmény vezetője és az iskolaszék megvizsgál és az ülésen pedig közösen megvitatják. Az intézményvezető vagy a pedagógus beleegyezésével részt vehet az órákon vagy épp egy iskolai foglalkozáson (Valkói Móra Ferenc Általános Iskola)⁴

² [A szülő kötelességei és jogai \(42.\)](#)

³ [Köznev. tv. - 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről - Hatályos Jogszabályok Gyűjteménye](#)

⁴ <https://valko-mora.hu/dokumentumok/a-szulo-kotelessegei-es-jogai/>

2.2. A pedagógusok kötelezettségei, jogai

A pedagógusok széleskörű jogokkal és kötelezettséggel rendelkeznek. A pedagógus jogai és kötelezettségei együtt érvényesülnek a tanuló tevékenységével, ami minősíti a tanár munkáját. Nem teheti meg azt, hogy ne adja át a tanulónak az anyagot, kontrollálnia kell a számonkérést. Ha a tanuló nem tudja kellőképpen elsajátítani a tananyagot, akkor a tanár nem léphet tovább abban és át kell vizsgálnia a saját tanítási formáját, hogy megfelelő-e.

A pedagógusokat megilleti az a jog, hogy a tanterv tudatában saját maga határozza meg a tankönyvben való haladás tempóját (Gintner, 2022). A helyi munkaközösség ajánlásával kiválasztja a megfelelő tankönyvet, taneszközöket, tanulmányi segédleteket (Osztályfőnökök Országos Szakmai Egyesülete, 2005)⁵. A tanár a megjelölés, típus, ár megszabása nélkül kötelezheti a tanulót az általa tanított órákon szükséges eszközök beszerzésére. A pedagógusokat megilleti a megbecsülés, a tisztelet. Azonban a pedagógusoknak ezt ki kell érdemelnie, mivel a tanulók felé neki is tiszteletet és megbecsülést kell mutatnia. A jogok és kötelezettségek csak egymásra építve biztosítják a tanulók számára a megfelelő fejlődést (Gintner, 2022).

A megbecsülés mellett a pedagógusnak joga van, hogy az emberi méltóságát és személyiségi jogait tiszteletben tartsák. Megfelelően értékeljék nevelői, oktatói tevékenységét és ezt elismerjék. Joga van, hogy a gyermekek képességeinek megfelelően értékelje és irányítsa a munkájukat. Hozzájusson a munkájához szükséges eszközökhöz, saját világnézete és értékrendje szerint oktassa a tanulókat, anélkül, hogy ennek az elfogadására kényszerítené őket. A pedagógusnak jogában áll, hogy továbbképzések során tovább gyarapítsa tudását. Részt vegyen különböző helyi vagy regionális közoktatással foglalkozó testületek munkájában (Osztályfőnökök Országos Szakmai Egyesülete, 2005).⁶

A tanár kötelességei közé tartozik, hogy gondoskodjon a gyermek testi épségének megóvásáról, erkölcsi védelméről, személyiségének fejlődéséről és az ismeretek többoldalú elsajátításáról. Emellett, megfelelően elsajátítani a gyermekkel az életkorának, fejlettségének figyelembevételével a magatartási szabályokat, illetve azok betartását (Gintner Tamásné, 2022).

A pedagógus feladatkörébe tartozik még, hogy közreműködjön a gyermek- és ifjúságvédelmi feladatok ellátásában. Átadja azokat az ismereteket a tanulónak, szabályok segítségével, amivel a gyermek megtanulja a közös együttműködés magatartás szabályait. A

⁵ [A pedagógus jogai és kötelességei | OFOE \(osztalyfonok.hu\)](#) (Letöltés dátuma: 2024. 04. 27.)

⁶ [A pedagógus jogai és kötelességei | OFOE \(osztalyfonok.hu\)](#) (Letöltés dátuma: 2024. 04. 27.)

pedagógusnak nemcsak a diákok felé vannak feladatai, hanem a szülők felé is. Fontos, hogy megfelelően és folyamatosan tájékoztassa őket a tanulókkal kapcsolatos kérdésekben, figyelmeztesse őket, hogyha a gyermeke jogainak megóvása vagy fejlődése érdekében intézkedéseket tesz. A szülők által feltett kérdésekre adjon választ. Eközben tartsa tiszteletben a gyermekek, tanulók és szülők jogait is (Osztályfőnökök Országos Szakmai Egyesülete, 2005).⁷

A tanulók személyes adatait csak pedagógiai célból, gyermekvédelem céljából vagy iskolai-egészségügyi célból adhatja ki. A tanár értesítheti a gyámügyet, ha megítélése szerint saját magatartása miatt súlyos veszélyhelyzetbe kerül. A tanár munkahelye az iskola, így munka folyamán teljes mértékben csak erre kell koncentrálnia (Gintner, 2022).

2.3. A szülői szervezetek jogai, kötelezettségei

Az egész világon az iskola és a szülő együttműködésének hatékonyságát a legerőteljesebben az Egyesült Államokban figyelhetjük meg. Ugyanis ebből a célból kifolyólag számos projektet, szervezetet hoznak létre, amiknek a legfőbb céljuk ennek a hatékonyságnak a növelése, ilyen például a National Network of Partnership Schools. Ezek a szervezetek leginkább szakmai anyagokkal, úgynevezett tréningekkel próbálják segíteni az intézmény vezetőit a megfelelő partnerkapcsolat kialakítására (Epstein et al., 2009).

A szülői szervezetek legfontosabb feladatai közé tartoznak:

- A szülők tájékoztatása és véleményük kikérése a gyermekük oktatásával kapcsolatban;
- a megfelelő kapcsolatfelvétel az intézménnyel és az intézményben dolgozó alkalmazottakkal. Ennek a kapcsolatnak a felvétele után fontos, hogy megfelelően és folyamatosan tartsák fent a kapcsolatot;
- A szervezetben megválasztott tagoknak fontos feladata, hogy beszámoljanak a többi szülőnek a tevékenységükről;
- Támogassák az iskolában folyó pedagógiai munkát;
- Vegyék fel a kapcsolatokat más iskolákban folyó szülői szervezetekkel megfelelő cél elérésére érdekében (Iskolai szülői szervezet működésének szabályzata, 2013).⁸

A szülői szervezet véleményezési és javaslattevő joggal bír. Ezen kívül a szervezeten kívül viszont még több szülői társulat található az intézményben:

⁷ Uo.

⁸ Iskolai szülői szervezet működési szabályzata – minta – Európai Szülők (wordpress.com)

A szülői szervezeten kívül az intézményben megtalálható még az iskolaszék, amely a nevelőtestületből, szülőkből és tanulókból áll. *„Az iskolaszék különösen fontos az iskola működési rendjére, a fegyelmi intézkedésekre, az intézményekben fizetendő térítési díjak visszatérítésére vonatkozó szabályok megalkotásában való részvétel.”* (Szüdi, 26: oldalszám.)

- Ha az intézményben megtalálható még az intézményi tanács, amely nyit a helyi közösségek felé.

2.4. Az iskola és a család kapcsolattartási módjai

A család és az iskola közötti kapcsolat egy rendkívül labilis téma, mert nagyon ritka a jó szülő–tanár kapcsolat, pedig ez a tanulási siker legfontosabb feltétele. Ha a szülők meg tudják érteni és el tudják fogadni az adott iskola célját és programját, akkor a gyermek számára is növekedni fog az iskolai siker esélye (Bacsikai, 2020).

A szülő és az iskola közötti kapcsolattartási módban négy típust különböztetünk meg:

1. személyes;
2. telefonos;
3. internetes;
4. papír alapú.

A kapcsolattartási módot nagyban meghatározza a tanító életkora, mivel ha egy pedagógus régebb óta van a szakmájában, akkor ő papíralapú közlésformát fog választani. Felmérések szerint is kitűnően látszik, hogy a személyes módot mindenki előnyben részesíti, mivel ez a legközvetlenebb forma. Mind a szülő, mind az adott pedagógus igyekszik megismerni a másikat, így a pedagógus is több mindent le tud szűrni a család háttéréből akár nonverbális jelekkel. A második helyen a telefonos kapcsolattartás található, ezt is gyakran alkalmazzák, mivel nem mindig van ideje a szülőnek épp személyesen találkozni a pedagógussal, ezért válassza inkább ezt a formát. Be kell látni, hogy ez a leggyorsabb és legegyszerűbb mód, manapság már sokan használják az internetes közlésformát. Viszont, sokan visszanyúlnak a papír alapú üzenethez, hogy épp legyen maradandó nyoma a közlésnek, ezt főleg az alsó osztályban alkalmazzák a tanítók (Erdősy, 2020).

„Fontos, hogy a szülő lássa, hogy megbecsüljük, együttműködésre törekszünk, partnerként kívánunk részt venni a gyermek nevelésében. Minden őszinte igyekezőkor adjunk hangot őszinte elismerésünknek, erősítsük a legapróbb pozitív törekvéseket és eredményeket, hisz a fejlődés kis lépésekben valósul meg.” (Fáyné Dombi – Sztanáné Babics, 2015: 19).

A szülőkkel való intenzív együttműködésre törekvés részét képezi nemcsak a szülők és az iskola kapcsolatának a javítása, hanem:

- a közös, a szülők és az iskola számára is elfogadható tanulási, tanítási célok;
- kidolgozása, a szülő és a pedagógus közötti tapasztalatcsere a gyermek tanulásával, képességeivel;

- kapcsolatosan, a család támogatása gyermeknevelési kérdésekben;
- iskolák nyitása a helyi közösségek felé (Stange, et al, 2012).

A pedagógusok által legjobban kedvelt és leggyakrabban alkalmazott kapcsolattartási forma a személyes. Úgy tartják, hogy ez bizalmasabb, embercentrikus, hitelesebb, mint a többi mód. Hiába ezt a legnehezebb megvalósítani, mivel előzetes megbeszélést kíván. Ezt követte a telefonos megbeszélés, ebben, legjobban a gyorsaságot kedvelik, mivel itt rögvest el lehet érni a szülőt és megbeszélni vele a problémákat. Majd következett az internetes és papíralapú forma, ezeknél a láthatóság nyoma vált kedveltté. Azonban, nagyban függ a pedagógus életkora, hogy épp milyen formát választ, mivel egy fiatalabb tanár jobban elbánik a technikával, míg az idősebb inkább marad az ő megszokott levél alapú kapcsolattartási formájában.

A szülők részéről is első helyen a személyes forma áll, mivel ez a legcélravezetőbb. Viszont sok olyan szülő van, aki nem tud jönni a személyes találkozóra, munkahely miatt. Ezért választja inkább a telefonos beszélgetést, ebből látszik, hogy fenn akarja tartani az együttműködést (Erdősy, 2020).

A szülő és a pedagógusok közötti kapcsolattartási formából hármat különböztetünk meg: szülői értekezlet, tanári fogadóóra, személyes találkozás. Ezen kívül az iskolák rendezhetnek még különböző eseményeket pl.: családi nap, szabadidős programok. Megfigyelhető az, hogy kamaszkorra egyre inkább csökken az iskola és a szülő közötti kapcsolattartás fontossága (Deslandes – Cloutier, 2002).

A szülői értekezlet az első legkézenfekvőbb forma, ami általában az iskolában az adott osztályteremben zajlik le. A pedagógusok gyakran kéri a szülőket, hogy üljenek a saját gyerekük helyére, ez mindinkább előhívja a tanár–diák szerepet. Ebből az okból kifolyólag, érezhetik a szülők alárendelve magukat, mivel egy úgynevezett „diákos” szituációba csöppentek. A kettős jelenlét, pedig feszültséget okozhat és a szülőértekezlet kellemetlenné fog válni. A másik dolog ezen a megbeszélésen, hogy nem fontos dolgokat beszélnek meg, hanem olyan információkat ad át a tanító, amelyet egyébként az üzenő levelekben is elolvashatnak. Nem kéri ki a szülők véleményét és nem tárgyalnak közösen. Az ilyen fajta találkozás, pedig nem viszi előre a kapcsolat ápolását (Szabó, 2006).

A fogadóóra keretein belül, csak a tanár és szülő ül le beszélgetni a saját gyermeke magaviseletéről. Ez a fajta találkozás egy jó alkalmat teremt a kapcsolat kiépítésére. Ez a

fogadóóra az egyik legjobb formája annak, hogy minél többet megtudjunk a saját gyerekeinkről. Viszont ennek is vannak komoly hátrányai, mivel az órák általában egy időpontra vannak megbeszélve, így komoly sorok váradnak a folyosón. Így nem csak a szülők, de a tanárok türelme is csökken, és idő után egyre csak jobban fárad a tanár, ami már nem kedvez a jó kapcsolat kialakításának. A személyes találkozót általában valamilyen probléma idézi elő, vagy a szülőnek van problémája az iskolával, vagy pedig a tanárnak a gyerekekkel. Így mind két fél már negatív érzésekkel érkezik a másik fél iránt a megbeszélésre.

2.5. A szülői bevonódás formái

A szülői bevonódás lényegesen fontos mind az iskola, mind a tanuló számára. Maga a tanuló részéről egyfajta biztonságérzetet nyújt az, ha tudja, hogy a szülők is részt vesznek az iskola mindennapjaiban, támogatják tanulását és a szülő is aktív elköteleződést vállal a gyermek kognitív és nem kognitív fejlődésében. Bakker és Denessen (2007) szerint a szülői bevonódás olyan szülői magatartások összessége, melyek közvetve vagy közvetlenül a gyerek kognitív fejlődésére és iskolai teljesítményére hatnak.

F. Lassú et al. (2012) megfogalmazásában a szülői bevonódás különböző intézményi programokon való részvételen túl egyfajta belső elkötelezettséget, pozitív attitűdöt, motiváltságot jelent az iskolával kapcsolatos tevékenységekre, a szülő involválódását gyermeke házon kívüli nevelésébe. Podráczky (2012) meghatározásában azt a tevékenységi kört vagy magatartásformák összességét jelenti, melyet a szülő alakít ki a gyereke fejlődése érdekében.

„A szülői bevonódás szűkebb értelemben az iskolai részvétel és az otthoni támogatás. Tágabb értelemben az a sokféle viselkedésmód és gyakorlat – a szülői aspirációk, elvárások, attitűdök, hitek – a gyerek oktatásával kapcsolatosan.” (Nyitrai, 2019: 11). Egy 1995-ös tanulmány szerint a szülő bevonása az intézménybe lehet: konzultatív, formális, aktív és iskolavezetési szint.

Epstein modelljét számos magyar kutatásban használták, azonban a kapott eredmények nem lettek valóságok. A szülői bevonódást számos más tényező is befolyásolhatja. Sokan mások, pedig elvetik ezt a hat különböző pontot és csak két típusról beszélnek: otthoni és iskolai. Az ezzel készült kutatás eredményei szerint a család társadalmi helyzete meghatározza a szülői bevonódás mértékét (Nyitrai, 2019).

A szülői bevonódottság minden szülő számára egyéni, mivel családtól függ, ki mennyire szeretne becsatlakozni az iskola mindennapjaiba. A tanuló életkora egy nagyon fontos határozó tényező lehet, ugyanis bizonyított, hogy a kisebb gyerekeknél a szülők jobban becsatlakoznak

az oktatásba, mint a nagyobbaknál. Valószínűleg ennek háttérében az áll, hogy a szülők azt gondolják, hogy az ő gyereke már nagyobb, így önállóan is meg tudja oldani a dolgokat. A másik meghatározó dolog a szülők társadalmi státusza (Lareau, 1987; Podráczky 2012). Az iskola légköre, továbbá a szülő hite, hogy ő mégis mennyire lehet a gyermek tanítója például az otthoni tanításban.

Kiemelten fontos az anya szerepe, az anya milyen iskolát végzett, mások szerint számít az apáé is (Hoover-Dempsey, Sandler, 1997). Viszont maga a tanuló is lehet egy befolyásoló tényező, ugyanis akadnak olyanok, akik kevésbé szeretnék, hogy a szüleik beleszóljanak az iskolával kapcsolatos dolgokba. Számít még a tanuló neme is, ugyanis a lányok jobban szeretik, ha szüleik beavatkoznak ezekbe a dolgokba, mint a fiúk (Nyitrai, 2019).

A szülői bevonódást illetően fontos megjegyezni azt, hogy az anyai bevonódás általában nagyobb a fejlett országok többségében, mint az apai. A különböző országok kutatásai is ezt a tényt támasszák alá. Az országban jelenlévő apák és anyák iskolai bevonásáról keveset tudunk, azonban az elmondható, hogy a kérdőívek többségét általában az anyák töltik ki, ez alapján megállapíthatjuk azt, hogy az iskola inkább az anyai szerepkörhöz tartozik. Azonban az interjúk eredmények kiemelik azt a tényt, hogy az intézmény életébe nem vállalnak fontosabb szerepet, azonban az otthoni mindennapokban kiveszik részüket az apák is. Több okkal is lehet magyarázni az együttműködés meglétének hiányát. Az apák úgy gondolják, hogy az iskola által rendezett különböző rendezvények és programok leginkább az anyákra asszociálnak, és inkább ez az ő területük. Továbbá az apák munkaideje kevésbé veszi figyelembe az intézmény működését, például egy-egy szülői értekezlet, fogadóóra vagy bármely ünnepi rendezvény időpontja. Ha az apa nem tud olyannyira bekapcsolódni az intézmény életébe, mint a párja, az nem nevezhető létfontosságú hibának. Viszont az egyik legfontosabb a pedagógus és a szülő együttműködése között, hogy a szülőpár közül az egyik fél, tehát az anya vagy ritkább esetben az apa mindenképp vegye ki a részét a kapcsolatban (Hivatkozás).

A különböző kutatások megállapították azt is, hogy a szülők önkéntes munkája függ a társadalmi státuszától (Bogensneider 1997; Gutman – Eccles 1999; Pepe – Addimando 2014; Wang – Sheikh-Khalil 2014; Bhargava – Witherspoon 2015; Guo et al. 2018; Pribesh et al. 2020; Gibbs et al. 2021). Ez azzal magyarázható, hogy a hátrányos helyzetű szülőknek más a világnézetük, kommunikációjuk, ezáltal egy nagyobb űr tátong majd a pedagógus és a szülők között. Brent (2000) kutatása kimutatta azt is, hogy az önkéntesek nagy része házasságban él, tehát elmondhatjuk, hogy az elvált szülők kevésbé kapcsolódnak be (Fényes – Csák, 2024).

Maga a szülői bevonódás fogalma egy kétirányú kommunikációt ír elő, azonban mégiscsak a szülőkkel szemben felállított elvárásokról szól. Maga a szülői bevonódás kérdése

az 1980-as években kapott jelentősebb figyelmet. Ezt követően a kutatók vizsgálni kezdték azt a tényt, hogyha bevonódás létezik, hogyan alakul a bevont szülő gyermekének a tanulási előmenetele. Desforges és Abouchaar (2003) számos bevonódási formát vizsgáltak, azonban a leghatásosabb és egy a legfontosabbnak az otthoni tanulás támogatását vélték. Willms és Sui-Chu (1996) kutatásából pedig kiderül az is, hogy a szülői bevonódás nagyban függ a szülők társadalmi helyzetétől, ugyanis egy magasabb iskolát végzett szülő jobban bekapcsolódik az intézmény mindennapi életébe (Bacsikai, 2020).

Nagyon fontos a hátrányos helyzetű vagy a kisebbségben élő gyermekek szüleinek a bevonódása az intézmény életébe, ugyanis az ő normarendszerük nagyban eltér az iskolájától. Azonban ez egyáltalán nem könnyű folyamat, minden pedagógusnak fontos megérteni azt, hogy nem csak a szülőknek kell elfogadnia az iskola érték- és normarendszerét, hanem minden pedagógusnak tiszteletben kell tartania és meg kell értenie a tanulók és a szülők saját célrendszerét, ehhez elsősorban nyitottságra és a megfelelő kommunikációra van szükség (Boreczky, 1999).

A szülői részvétel fontos, de hatása családonként változhat. Epstein és Sanders (2006) kutatásai szerint minél több szereplő vesz részt a kooperációban, annál sikeresebb a cél elérése (Bacsikai, 2020).

A szülői bevonódás kapcsán különböző elősegítési programokat szokott szervezni az adott intézmény az együttműködés javítása céljából. Ennek három vonalát különböztetünk meg:

1. az iskola és a szülők közvetlen kapcsolatának erősítését célzó kezdeményezéseket foglalja magában;
2. Olyan tevékenységek, amelyek a részvétel témáját a családi és közösségi oktatási programokban helyezik;
3. A harmadik helyen, pedig azok a programok állnak, amelyek elősegítik a szülők készségfejlesztését.

Vannak olyan programok, amelyek mindhárom csoportba beletartoznak. A szülők részvétele az iskolai oktatásban fontos előnnyel jár, mivel ez az iskoláztatás minőségének fontos diktátora. A kutatások során több lényeges dologra ébredtek rá, amely még jobban elősegítik a fentebb említett programok megszervezését. Ezek közé sorolható, hogy magának a szülői együttműködésnek inkább proaktívnak kell lennie, illetve minden szülőnek engedni és segíteni kell a bevonódást, továbbá oda kell figyelni a családok kultúrájára is, mivel ez a családok számára egy érzékeny téma, emiatt ezt ehhez megfelelően kell kezelni. Ezen kívül az együttműködést építeni kell a szülők oktatásához viszonyítva (Perlusz et al., 2012).

Az iskola és a család kapcsolata rendkívül érzékeny és meghatározó tényező a tanulás sikerében, mivel a pedagógusok és a szülők közötti jó együttműködés kulcsfontosságú a gyermek fejlődésében. Amennyiben a szülők képesek azonosulni az iskola céljaival, és azokat otthon is támogatják, akkor a gyermek iskolai teljesítménye jelentősen javulhat. A szülői részvétel kérdése szintén követi a szakirodalomban leírt mintákat, miszerint a társadalmilag kedvezőtlenebb helyzetű, alacsonyabb státuszú, vagy nem vallásos családokban jellemzően alacsonyabb a bevonódás az iskolai életbe. Ez az eltérés nemcsak a szülők szándékaitól, hanem azok lehetőségeitől is függ, hiszen a társadalmi helyzet, az iskolához való hozzáférés és az egyes családok kulturális szokásai mind befolyásolják az aktív részvételt. A családok különböző társadalmi helyzetei tehát hatással vannak arra, hogy milyen mértékben kapcsolódnak be a gyermek oktatásába, és ez a szülők közötti különbségeket is eredményezhet az iskolával való együttműködés terén. Ezen tényezők figyelembevételével az iskolák számára fontos, hogy igyekezzenek minél szélesebb körű és befogadó kommunikációs csatornákat kialakítani, különösen azok számára, akik esetleg nem rendelkeznek a szükséges erőforrásokkal a részvételhez (Bacskai, 2020).

„Összefoglalva a szülői bevonódottság fogalmát és vizsgálatának módszertanát érintő kérdéseket azt mondhatjuk, hogy maga a „bevonódottság” számos különböző viselkedést takarhat, melyek egymással is bonyolult kapcsolatban állnak. A szülői bevonódottság csak egyike a gyermek teljesítményét meghatározó tényezőknek, és maga is számos egyéb faktor befolyása alatt áll. A tudományos módszereket és nagy mintát alkalmazó kutatások eredményei azonban azt mutatták, hogy a szülői bevonódás otthoni formái, a gyermek iskolai élete iránti érdeklődés és támogatás fontos befolyásoló erővel bírnak a tanuló teljesítményére.” (Perlusz et al., 2012: 18).

2.6. Családi és iskolai nevelés konfliktusok

A családi életvilág azt a közösséget jelenti, amelybe a gyermek beleszületik, és ahol életének első szakaszát tölti. Ez a közösség – amelyet a szülők és gyermekeik alkotnak – a társadalom alapvető, természetes és élő egysége. Minden más közösség és maga a társadalom is erre épül. Ugyanakkor családi életvilágként működhet bármilyen más közeg is, amelyben a gyermek ténylegesen él.

A család mindennapi élete során a gyermek szép fokozatosan érett személyiséggé válik, itt tanulja meg az együttélés szabályait, vagyis itt szocializálódik. Ebben a környezetben sajátíthatja el mások tiszteletét és az együttérzés képességét is – amennyiben ezek a család

értékei közé tartoznak. Ily módon fejlődhet belőle olyan felelősségteljes, mások iránt szolidáris, lelkiileg egészséges felnőtt, aki képes saját családot alapítani és működtetni, így újra és újra megteremtve a családi életvilágot

(Szilágyiné, 2011, 207)

Maga a családi életvilág egy meghatározó része a gyermek életében, mivel ez a rész köti őt a kulturális célokhoz és az erkölcsökhöz. A szocializáció nem csak a fegyelmezésre és szoktatásra korlátozódik, hanem az anyanyelv megfelelően történő elsajátítására (Nagy, 2000). A nyelv elsajátításában is lényeges különbségek mutatkoznak a különböző életvilágok között. Vegyük példának a hagyományos cigány kultúrát, ahol a beszédfejlődésében a közösség minden tagja szerepet vállal, és a közösségi szabályok is teljesen eltérőek (Forray – Hegedűs 2003). A család egy elfogadó, szociális közösség, mely tagjai elfogadják egymást és lojálisak egymás felé. Továbbá, meghatározó szerepet játszik a kötődés kialakításában. A család alapja a szülők, és a szeretet kohéziója, azonban a családi életvilág nem mindig szeretetközösség, mivel a családon belül is kialakulhatnak konfliktusok és viták (Fináczy, 1984).

„A családnak, a családi nevelésnek mintafenntartási funkciója van. Biztosítja a hagyományok átörökítésének lehetőségét. A nevelés lehetőségének és kötelezettségének legfontosabb színtere:

- kulturális közösség;
- élet- és gazdasági közösség;
- otthont nyújt;
- közös asztalt biztosít;
- közös háztartást és munkamegosztást jelent;
- a szocializáció biztosítója.” (Szilágyiné, 2011: 209).

Mollenhauer megállapítása szerint, a gyermeknek a legfontosabb dolog, amit meg kell tanulnia az az engedelmesség, ahhoz, hogy elkerülje a családon belüli konfliktust. (Mollenhauer, 2006). Az elfogadás elve a gyerekeknél 10 éves korig működik, azután viszont a kölcsönös bizalmi viszony veszi át a szerepet, aminek kialakításában fontos szerepe van az érzelmi nevelésnek (Tönnies, 1935).

Az iskolalépés során a gyermek egy új szocializációval találkozik, mivel egy új, idegen közösség tagjává válik. Ebben a csoportban nem lesznek ott a szülei, hogy biztonságérzetet nyújtsanak számára, hanem önállóan kell helyt állnia. Az iskolalépés során, hamar kialakulhatnak konfliktusok, mivel a gyermekben már eleve ki van alakítva egy családi élet, ahol lehetséges, hogy ő állt a középpontban, viszont itt el kell fogadnia, hogy nem így lesz.

Ennek kapcsán hamar konfliktusba vagy épp nézeteltérésbe keveredhetnek. Az iskolai élet folyamán a gyermeknek még ebben sokszor lesz része, a tanuló személyiségétől függetlenül. Ebből talán az is következik, hogy a konfliktus az életünk része. Konfliktusból nagyon sok félét különböztetünk meg. A konfliktus megoldásánál fontos megítéltünk, hogy egyik fél se szenvedjen el semmilyen veszteséget. Feltevődik az a kérdés, hogy mit is nevezünk konfliktusnak. A konfliktus olyan ütközés, melynek során igények, szándékok, vágyak, törekvések, érdekek, szükségletek, vélemények, értékek kerülnek szembe egymással (Orosz et al. 1995).

A konfliktusnak több szintjét is megkülönböztetünk, három erősségi fokozatot különítünk el:

1. nézeteltérés;
2. összeütközés;
3. kritikus összecsapás.

Az első fokozatot a legkönnyebb megoldani, míg a harmadik fokozatnál nehéz olyan megoldást találni, ahol egyik fél sem szenved sérülést (Cseh–Szombathy, 1995). Az iskolai konfliktusokat tekintve ügyelnünk kell arra, hogy a konfliktusok semmilyen módon ne jussanak a harmadik fokozatra, ehhez azonban időben fel kell ismernünk a konfliktust, emellett fontos, hogy tisztában legyünk az okaival. Moore öt különböző csoportban sorolta fel a konfliktus lehetséges okait:

1. kapcsolati konfliktus, általában erős érzelmek, kommunikációs problémák váltják ki. Ennek a konfliktus fajtának a lényege, hogy a felek a saját gondolataikat vagy épp értékeiket próbálják meg ráerőltetni a másik félre. Azonban ehhez erős érzelmek és kommunikációs zavarok társulnak;
2. értékkonfliktus, fő alapja az eltérő világnézet. Ennek a konfliktusnak a gyökerei, abból erednek, hogy az emberi kapcsolatokban meglévő problémákat az adott fél milyen értékrend alapján szeretném megoldani. Ez lehet eltérő vallási nézet, életfelfogás;
3. strukturális konfliktus, külső körülményekre vezethető okok vannak a felszínen. Ezek a konfliktusok leggyakrabban amiatt keletkeznek, mert a felek egymással ellentétes érdekű szervezeti egységeket képviselnek;
4. információs eredetű konfliktus, ezek a konfliktusok akkor alakulna ki, amikor a felek túl sok, túl kevés vagy épp rosszul értelmezett információkat kapnak.

5. érdekkonfliktus, érdekellentétek vannak előtérben. Ez akkor jelenik meg amikor az egyik fél saját szükségleteit vagy épp igényeit helyezi a másik fél igényei elé. Abból is eredhet, hogy köztük tényleges ellentét van (Moore, 1992).

A konfliktus fajták mellett beszélnünk kell a konfliktusmegoldásról is, ahol szintén öt különböző fajtával találkozhatunk: autoriter (győztes-vesztes), alkalmazkodó (engedés a másik félnek), elkerülő (nem oldjuk meg), kompromisszumos (a felek félúton találkoznak), kooperatív (közös jó utat keresnek). Az iskolában egyértelműen az utolsó fajtára törekszünk, azaz a kooperatív problémamegoldásra, ahol a két fél közösen olyan utat keres, amely mindkettő szükségleteit kielégíti. Ez a győztes – győztes megoldás vagy másképpen a nincs vesztes helyzet (Kósáné Ormai, 2010).

Friedrich Glasl öt típusba sorolja a konfliktusokat:

1. elosztási konfliktus
2. célkonfliktus
3. megítélési konfliktus
4. kapcsolati konfliktus
5. szerepkonfliktus (Sasfy, 2017.)

2.6.1. Iskolai konfliktusok

Az iskolai konfliktusok során több fajtát különböztetünk meg, ezáltal nagyon sokféle megoldási kulccsal is találkozunk.

1. Diák–diák konfliktus: a leggyakoribb konfliktusfajta a verbális agresszió, azok a helyzetek tartoznak ide, amikor a tanulók beszélnek egymásnak, csúfolják egymást. A másik gyakori jel, amikor valakit kiközösítenek. Ezenkívül még nagyon sok fajtájával találkozhatunk, ugyanis ez függ a diákok életkorától, az iskolatípustól, a gyerekek társadalmi rétegétől. A diákok közti konfliktus egy teljesen átlagos dolognak tekinthető, ugyanis minden iskolában előfordul. Viszont, ha már ez a konfliktus addig fajul, hogy a szülők is beleszólnak, akkor már komolyabb ügyről beszélünk. A leglátványosabb konfliktus közzé tartozik a verekedés, amikor már a tanárnak is bele kell szólnia a dolgokba, ennél a helyzetnél a verekedő feleknek büntetést kell adni, ami függhet az iskolai házirendétől, viszont többnyire a szülők is behívásra kerülnek.

2. Tanár–diák konfliktus: ez a csoport magába foglalja az órai rendetlenséget, a tanárral való hangos szóváltást. A diákok sokszor elfelejtik, hogy a tanulással valójában nem a tanárnak tesznek szívességet, hanem saját maguk javára tanulnak. A tanár célja, hogy tanítványainak minél több tudást átadjon. A konfliktus kiinduló pontja általában az, hogy a diák abbahagyja a figyelést és valamilyen más dolgot kezd el csinálni. Ha ez tartós, akkor a tanárnak

okvetlenül kell ellene tennie, aminek következtében szóváltás, vagy valamilyen büntetés alakul ki.

3. Tanár–szülő konfliktus: sokszor ez a konfliktus amiatt alakul ki, mert a szülő alárendelve érzi magát az iskolával szemben. Az iskolák legtöbb esetben előírják, milyen módon akarják tartani a szülőkkel a kapcsolatot és a szülőnek ehhez kell illeszkednie. A szülők még ezen kívül az ellenőrzőben olvashatnak a gyermekük viselkedéséről, ők szabadon dönthetnek a következményekről. Ha rossz magaviselete volt, akkor otthoni beszélgetéseknek kellene lezajlani a gyermek és a szülő között. Azonban középiskolás diákoknál ez már nem szokott használni. A szülő azt várja, hogy az iskola nevelje meg a gyermekét és motiválja a tanulásban. Ezeknek a konfliktusoknak a hátterében leggyakrabban a diákkal kapcsolatos tehetetlenség, tanácstalanság van, ami vagy tanulási nehézséghez vagy magatartási problémákhoz kapcsolódik (Birloni – Sík, 2013).

Egy 2013-ban végzett kutatás szerint az iskolában zajló konfliktusok megoldását, mind a két fél, tehát a szülő és a pedagógus is az intézményen belül keresné, azonban eltérés jelentkezett abban, hogy melyik fél kitől kérne segítséget, ugyanis míg a szülők inkább más szülőkhöz fordulnának, addig a pedagógusok a kollégájukkal és más szakemberekkel beszélnek meg a helyzetet. Voltak olyan válaszadó szülők is, akik a gyermekükre bíznák a probléma megoldását, ezzel is tanítva őket az önállóságra. Ha a probléma súlyosabb a megszokottnál, akkor mind a szülő, mind a pedagógus az igazgatóhoz fordulna. A válaszadók közül majdnem mindenki találkozott már különböző iskolai konfliktussal, ami gyakori volt, hogy már az első osztályban jelentkezett. Ezek miatt az „áldozat” tanulók már a kezdeti szakaszban sen fogják szeretni a saját osztályukat és az iskolát (Lannert–Szekszárdi, 2015).

2.7. A szülő és iskola kapcsolatát befolyásoló tényezők

A szülő és az iskola kapcsolata, ahogy már a fentiekben is többször említettem, rendkívül fontos a gyermek teljesítése céljából. Azonban több tényező is befolyásolhatja ezt a kettős kapcsolatot. Ide soroljuk az iskolai hagyományokat, légkört, kultúrát vagy vallást. Meghatározó lehet a pedagógusok szülő felé mutatott viszonyulása. Desforges és Abouchaar (évszám) vizsgálata szerint a szülők hajlamosabbak alsóbbrendűnek érezni magukat a tanárokkal szemben. Ezt a kapcsolatot, pedig a pedagógusok is képesek fokozni azzal, hogy ők maguk határozzák meg a kapcsolattartási formát (F. Lassú et al., 2012).

Sok szülő szeretne jobban beavatkozni az iskola életébe, azonban kevesebb esélyük van a kezdeményezésre. Azonban bizonyított tény az is, hogy a magasabb képzettségű szülők jobban szeretnek beavatkozni az iskolai életbe. Míg az alacsonyabb képzettségű szülők számára

az iskola a kudarcra és a motiváció hiányára emlékeztet (Ráczné, 2019). A szülő és az iskola kapcsolatát továbbá még befolyásolhatja a szülő családi állapota és saját erőforrása is. Vannak olyan anyák vagy épp apák, akik egyedül nevelik a gyermekeiket, a munkahely mellett pedig nem jut idő bevonódni az iskolai életbe. Hoover-Dempsey és Sandler elmélete (2005) alapján inkább azok a szülők vonódnak be jobban az iskolai szerepbe, akik szerint ez részük a szülői szerepnek.

Emellett még fontos megemlítenünk az énhatékonyságot. Az észlelt énhatékonyság az emberek azon hite, hogy képesek végrehajtani feladataikat az általuk eltervezett szinten. Az énhatékonysági hiedelmek befolyásolják az emberek érzelmeit, gondolatait, motivációját, valamint viselkedéseit (Bandura, 1994). Fontos szerepet játszanak a tanulók is, mivel a serdülők, úgy gondolják, hogy szüleiknek már túl sok dolga van, így nem tudnak beavatkozni az iskola dolgaiba, vagy épp már túl „cikinek” találják azt, hogy a szülők is befolyásolják (Edward – Alldred, 2000).

Az, hogy egy szülő nem, vagy csak korlátozottan tud kapcsolatot teremteni a pedagógusokkal vagy az iskolával, nem feltétlenül jelenti azt, hogy hiányzik belőle a motiváció.. Nagyon sok tényező van, ami befolyásolhatja, hogy milyen szinten tud kialakítani kapcsolatot. Azonban fontos kiemelni, hogy a szülő–pedagógus közötti kommunikáció elengedhetetlen a közös értékek kialakítása szempontjából. Fontos, hogy a pedagógus a szülőt megfelelően tájékoztassa a gyermekét illetően. A szülőnek és a tanárnak is kölcsönös tiszteletet kell mutatni egymás felé. A megfelelő kapcsolat kialakítására már számos gyakorlatot találtak ki, amit a fentiekben már említettem. Ezek a gyakorlatok, pedig már minden iskolai intézménytől elvárhatók (Ráczné, 2019). Nagyon sok emberben felmerül az a kérdés, hogy a szülők és pedagógusok közötti együttműködés miért ilyen nehéz, miért szükséges először egy megfelelő kapcsolat, amely az egymás előtti kölcsönös tiszteleten alapszik.

Először is a pedagógusoknak időt kell szánni a kapcsolat kialakítására és fenntartására. Ez az idő a gyermekekkel, munkatársakkal töltött időn kívül esik. Míg megtanulnak megfelelően kommunikálni a tanítványaikkal és társaikkal, ezenkívül meg kell tanulniuk megtalálni a megfelelő kapcsolattartási formát és módot a szülőkkel is. A velük együtt töltött idő alatt minden szülőt egyesével meg kell ismerniük, úgymond „kiismerniük”, hogy a kapcsolat megfelelően tudjon működni. Gyakori hiba lehet az is, hogyha a pedagógus nem tudja a helyes kommunikációs módot felvenni az egyik szülővel, akiben ezáltal sérelem alakul ki, így már a kettőjük között lévő együttműködés sikertelen lesz, amit gyakran a saját gyermekük fog bántani.

Másik gyakori hiba lehet a megfelelő kapcsolat kialakítása során a pedagógus neme. Habár a pedagógusok nagy része nő, előfordul köztük férfi is. A pedagógus általában a szülő női tagjával, tehát az anyával épít elsősorban kapcsolatot, nagyon ritka eset az, amikor az apák járnak szülői értekezletre vagy vesznek részt más kapcsolattartási formákon. A nő és nők közötti együttműködésnek általában könnyebbnek és gördülékenyebbnek kellene zajlania, mint egy nő és férfi közötti együttműködés, mivel gyakori lehet az, hogy az ellenkező nemű személyek nehezebben fogják egymást megérteni. Azt a tényt, hogy általában az anyák alakítanak ki kapcsolatot a pedagógussal, illetve hogy a pedagógusok nagy része nő, egy 2013-ban végzett magyar kutatás is alátámasztja, ahol a válaszadók nagy része is nő nemű volt. Egyetérthetünk abban, hogy egy online kutatás, felmérés nem tud biztos tényeket mondani, viszont hordozhat jelentős információkat. A kutatásból kiderült az is, hogy a szülők egyáltalán nem élnek aktív kapcsolatban a pedagógusokkal, ugyanis kettőjük között zajló kommunikációra legfeljebb fél évente kerül sor. Érdekességgént a felmérésből kiderült az is, hogy a leggyakrabban használt kapcsolattartási forma a szülői értekezlet, viszont ezt a formát a szülők a legkevésbé tartják hasznosnak. Mivel ezek a csoportos találkozók és a frontális forma dominál, a pedagógus nem közöl konkrét információkat, hanem csak általánosságban beszél, ezen felül minden szülőt a saját gyermeke teljesítménye és viselkedése érdekli. A leghasznosabb kapcsolattartási formának a fogadó órát lehet tekinteni, azonban ez a pedagógus számára egy rendkívül megterhelő feladat, ugyanis ilyenkor minden egyes szülővel külön-külön kell beszélni a saját gyermeke teljesítményéről. Általános tény az is, hogy minél nagyobb a tanuló, annál inkább szorul háttérbe a pedagógus és a szülő közötti kapcsolat, ezt tekinthetjük természetesnek is, ugyanis ez az életkorral járó normális folyamat, mivel a nagyobb tanulók kevésbé függenek a szüleiktől, mint például az alsó tagozatos gyerekek (Lannert – Szekszárdi, 2015).

2.8. A szülő együttműködés hatása az intézmény tevékenységére

A szülők alkotott véleménye segíti az intézmény tevékenységét, sőt nagyon jó hatása van az iskola tevékenységére. Ha az iskola jól működik, akkor ez kihat a pedagógusok és a tanulók életére is. Azonban egy iskolán belül is más-más lehet a szülők véleménye, van, aki úgy érzi, hogy az adott iskola egy nyugodt légkört biztosító intézmény, viszont vannak, akik pont az ellenkezőjét látják, ez azzal magyarázható, hogy minden ember különbözik egymástól. Pedagógusoktól is függ, hogy milyen szinten engednek betekintést az iskola munkájába. Vannak, akik mindenről értesítik a szülőket, viszont többen elvetik ezt az elvet és csak a fontos

információkat osszák meg velük. Azonban, egyetértenek azzal, hogy a szülők véleményét mindenképp ki kell kérni, hogy hatékonyan tudjunk dolgozni a tanulókkal. Az iskola nyitott mindenfajta programokra a kapcsolat kialakítása céljából. Ha látják, hogy a szülők aktívan beavatkoznak, akkor az iskola számára is ez egyfajta visszajelzés, hogy támogatják az iskola tevékenységét és segítik munkájukat (Erdősi, 2020).

A szülők szerepe elengedhetetlen az együtt nevelésben. Több kutatás folyt már az évek során, aminek fő témája az iskola és a szülők közti kapcsolattartásra fókuszált, ezeknek a kutatásoknak az eredményeképpen megállapíthatjuk a szülői részvételről:

- aktív partnereként kell rájuk tekinteni, az iskolai oktatás résztvevőiként kell őket kezelni
- a szülőket be kell vonni a gyermekekkel kapcsolatos döntéshozatalba
- támogatni kell a létrehozott szülői szervezeteket iskolai részről

Ezenkívül a szülőknek fontos, hogy bekapcsolódjanak és segítséget nyújtsanak az osztályban vagy az osztályon kívüli tevékenységekben és aktívan részt vegyenek az egyéni fejlesztési tervek összeállításában (OECD, 1999).

Scheerens és munkatársai (2003) is a hetedik helyen említik a szülők bevonását az iskola életébe, a szülőkkel fenntartott kapcsolatok kiterjedtsége, a tanárok és a szülők elégedettsége e kapcsolatokkal az iskola eredményességébe. Teddlie és Reynolds (2000) 20 év kutatás során az iskola eredményességének tényezői között a kilencedik helyen említi a szülők bevonását. A szülőknek fontos felismerni, hogy az iskola és az ő célja is a gyermeke fejlesztése.

1987-ben Epstein kidolgozta módszertanát, amiben rámutatott arra, hogy a tanulók eredményességét növeli az, ha a saját szülője bekapcsolódik az iskolai közösségbe. Szerinte továbbá elengedhetetlen a család, az iskola és a helyi közösség szoros együttműködése, ahhoz, hogy a tanuló előmenetele sikeres legyen (Epstein 1987; Imre 2017).

A szülői bevonódás több pozitív hatást gyakorol a tanuló mellett az intézmény életére is. Azonkívül, hogy elősegíti a szülők és a tanárok közötti erősebb kommunikáció kialakulását, segít a társadalmi tőke növekedésében (Pallay, 2024).

Ez az együttműködés erősíti az iskolai közösséget és kedvező tanulási környezetet biztosít a diákoknak (Epstein, 2001). Henderson és Mapp (2002) szerint azok a diákok, akiknek szülei aktívan részt vesznek az iskolai életben, jobb eredményeket érnek el, és kisebb a lemorzsolódás. Emellett kutatások bizonyítják, hogy a szülői részvétel javítja a tanulók teljesítményét és a szülő–gyerek kapcsolatot (Epstein, 2001; Jeynes, 2005). Összességében a szülői bevonódás nemcsak egyéni, hanem közösségi szinten is fontos hatással bír, erősítve az iskolai közösséget és a kohéziót. A szülői együttműködés mindenképpen fontos a tanuló

száma is, mivel ha látja, hogy a szülei beavatkoznak az iskolai életbe, akkor egyfajta támogatást és motivációt is kapnak a tanuláshoz.

3.A KUTATÁS MÓDSZERTANI HÁTTERE

A szakdolgozat elkészítése folyamán több olyan kérdés és hipotézis is megfogalmazódott, amelyek a szülők és az iskola kapcsolatát befolyásoló tényezőket vizsgálják. Jelen munkában összképet kaptunk arról, hogy Kárpátalján, illetve Magyarországon a szülők milyen mértékben elégedettek az iskolai kapcsolattartással. Mivel a kutatás két országban belül folyt, ezért a legfőbb feladat az volt, hogy összehasonlítsam a két országban élő szülők válaszait. Ennek megfelelően kutatási kérdéseim a következőképpen fogalmazódtak meg:

1. A Magyarországon működő iskolák jobb kapcsolatot ápolnak-e a szülőkkel, mint a Kárpátalján lévő iskolák?
2. Továbbá, hogy az itt élő szülők végzettsége befolyásolja-e, azt, hogy a gyermekének milyen jövőt lát, illetve, hogy mennyire vonódik be az iskola mindennapi életébe.
3. A 3. kérdésem az volt, hogy a nagycsaládos szülők mennyire tudnak részt venni a gyermekük iskolai életébe?
4. A negyedik kérdés, amely főleg a gyerekekre irányult, a gyerekekre hogyan hat az, hogyha a szülője nem kapcsolódik be az iskola életébe?
5. A következő kérdésben arra kerestem a választ, hogy azokban a családoknál, ahol inkább a szülők szigorúbbak, mint az iskola nagyobbak az elvárások mind az intézmény, mind a saját gyermeke felé tanulás céljából.
6. Továbbá az utolsó kérdéseim közé tartozott az, hogy milyen tényezők befolyásolják leginkább az iskola és a szülő közötti kapcsolatot, mind Kárpátalja, mind Magyarország területén?

A szakirodalmi források és a korábbi kutatási eredmények alapján a következő hipotéziseket fogalmaztuk meg:

- H1: A Magyarországon működő iskolák jobb kapcsolatot ápolnak és tartanak a szülőkkel.
- H2: A Magyarországon élő szülők végzettsége nagyban befolyásolja azt, hogy a gyermekének milyen jövőt lát, illetve a magasabb végzettséggel rendelkező szülők jobban bekapcsolódnak az iskola mindennapi életébe.
- H3: A nagycsaládos szülők kevésbé vesznek részt az iskola életébe.
- H4: A gyerekekre negatív hatással van az, hogyha egyik szülője sem kapcsolódik be a pedagógussal való közös munkába, illetve az intézmény mindennapi életébe.

H5: Azoknál a családoknál, ahol a szülők szigorúbbak, mint az iskola, nagyobbak az elvárások a gyermekük és az intézmény felé.

A munka során többek között arra kerestük a választ, hogy milyen tényezők alakítják ki azt, hogy a szülők hogyan ápolják a kapcsolatot az adott intézménnyel, ahová a gyermekeik tanulnak. A kutatást először 2024 februárjában kezdtük el, elsőként egy kérdőívet állítottunk össze olyan kérdésekkel, amely a legjobban megcélozza a kutatás témáját. A kérdőívezés online valósult meg, majd a hipotézisek felállítását követően, arra az elhatározásra jutottunk, hogy a kutatáshoz készített kérdőívet legegyszerűbben a Google Űrlap segítségével tudjuk megvalósítani. Majd az összeállított kérdőívet hólabda módszer segítségével igyekeztünk minél több szülőhöz eljuttatni, akiknek a gyermekei 1–4. osztályban tanulnak. A saját ismeretségi körömből indultunk ki és a kérésre javasoltak több szülőt, akik szintén kitöltötték a kérdőívet. A kitöltés önkéntes volt és anonim. A kérdések főleg Beregszászban és a környező falvakban élő anyukákhoz/apukákhoz jutottak el, viszont az összesítés során kiderült, hogy több külföldön tartózkodó szülő is válaszolt a feltett kérdésekre.

A felmérés második szakaszát 2024 októberében kezdtük meg, amikor a Magyarországon élő szülőknek került kiküldésre. A kérdéseket leginkább Budapesten, Sopronban, az ehhez közel lévő kisebb falvakban és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében élő édesanyáknak, édesapáknak juttattuk el. A kiküldött személyeknek egészen 2025. május 1-ig volt lehetőségük kitölteni a kérdőívet. A Kárpátalján lévő szülők közül 103-an töltötték ki a kérdőívet, míg a Magyarországon élők szülők közül 105-en.

A kérdőív kérdéseit többnyire egy hasonló kutatást végző kérdőívből adaptáltuk, ami a Debreceni Egyetem MTA-DE-CSATOKK Kutatócsoportban folyik. A kérdőív összesen négy szakaszra osztható. Az első részben kifejezetten az intézmény, pedagógus és a szülők között lévő kapcsolat meglétére irányuló kérdéseket állítottunk össze, ezenkívül kerestük a választ arra, hogy az intézmény milyen fokon vonja be a családot az iskolai élet mindennapjaiba: megfelelő és jól működő kapcsolatot tart-e fent az iskola a szülőkkel, folyamatos tájékoztatást kapnak-e a pedagógusoktól a tanulókkal kapcsolatos információkról, részt vehetnek-e a összesen tanulmányi programokban, képviselhetik-e magukat a szülők, az intézmény tiszteletben tartja-e a család kultúráját, nézeteit, az iskola megfelelően bevonja-e a szülőket a mindennapi életbe, összhangban vannak-e a nevelési elvek az iskola és a szülők között.

A kérdőív második részében megkértük a szülőket arra, hogy képességének megfelelően értékeljék saját gyermeküket, illetve azt, hogy a gyermekről mit gondol a pedagógus és milyen képességűnek tartják őt, többek között a szülőktől megkérdeztük azt, hogy mi lenne a legmagasabb iskolai végzettség, amelyet szeretne, hogy gyermeke elérjen.

A kérdőív harmadik része öt kérdésből tevődött össze, ami a gyerekek teljesítményét célozta meg. Ebben a részben kerestük a választ a következő kérdésekre: kapott-e a gyerek ösztöndíjat művészeti-, sport teljesítményéért, szokott-e segíteni tanulótársain, fontosnak tartja-e a tanulást, a félévi vagy évvégi tanulmányi eredményei alapján szerepelt-e az osztály legjobb három tanulója között.

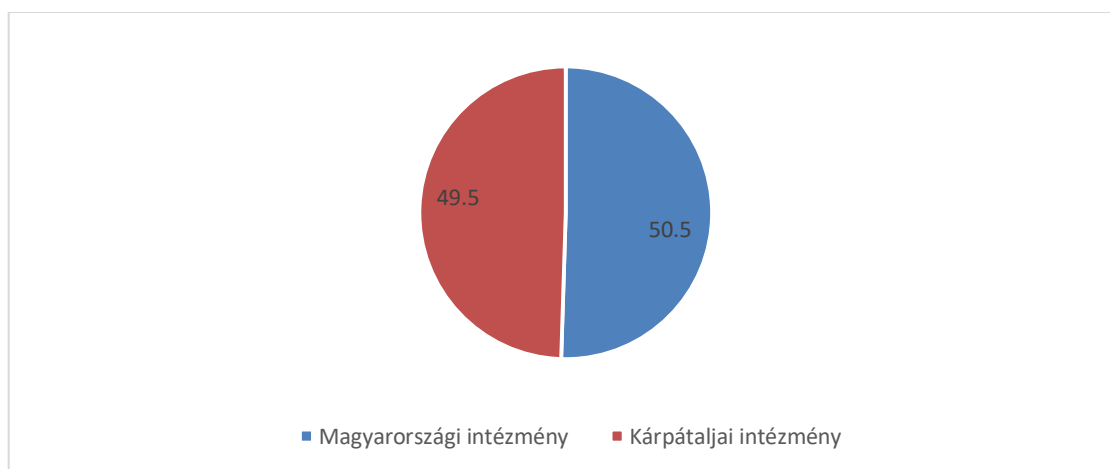
4. A szülő–iskola együttműködés vizsgálata Kárpátalján és Magyarországon

Jelen fejezetben a Beregszász és a környező falvakban élő szülők kapcsolatát vizsgáltuk az intézménnyel. Az első részben az intézmény és a szülők közötti kapcsolatot vázoljuk fel, a következő részben a szülők saját megítélésük szerint értékelik a gyermeküket, a harmadik részben a gyermekek teljesítményeit mutatjuk be, az utolsó részben pedig a szülők társadalmi hátterére rákérdezve megvizsgáltuk, hogy hatással lehet-e a tanulók eredményességeire.

A kutatás kérdéseinek az első részét három nagy csoportra osztottam fel, az első csoport kérdései, kifejezetten a szülő–iskola kapcsolatfenntartására irányul, a rendezvényekre, illetve a szülők beleszólását az intézmény mindennapi életébe, míg az utolsó rész az önkéntességre és az iskola/szülők nevelési elveire irányul.

A kérdőív első kérdésében azt vizsgáltuk, hogy a szülők gyermeke/gyermekei magyarországi vagy kárpátaljai intézményben tanul-e. Ebből kiderült, hogy a Magyarországon élő szülők közül 105-en, még a kárpátaljai szülők közül 103-an válaszoltak a kérdéseinkre.

1. ábra: A tanulás helyszíne (N=208)

Forrás: saját szerkesztés.

A következő kérdésben arra kerestük a választ, hogy az adott iskolában van-e évente legalább egy lehetőség arra, hogy a szülők négy szemközt tudjanak beszélni a pedagógusokkal gyermekük fejlődéséről. A válaszadók 81,7 %-a teljes mértékben egyetértett az adott állítással, 14,4 %-a inkább értett egyet, 1,4 %-a bizonytalan volt és 2,4 %-a egyáltalán nem értett egyet. Felmértük a szülők véleményét arról, hogy az iskola folyamatos és jól működő kapcsolatot tart-e fenn a szülőkkel, a kapott válaszok alapján 32,2%-a inkább egyetértett, 63%-a teljes mértékben egyetértett, 4,8%-a bizonytalan volt. Ezen kívül a megfelelő kommunikációra

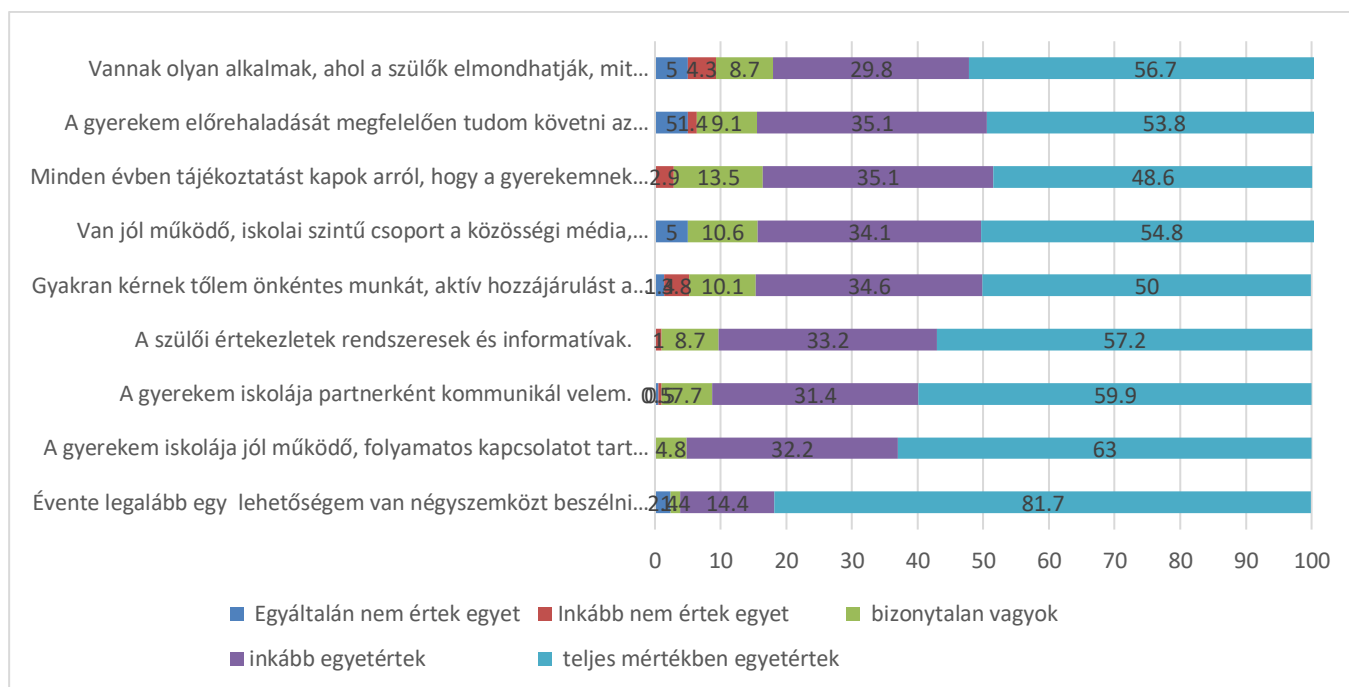
kérdeztünk rá. A szülők 31,4 %-a egyetértett azzal, hogy az intézmény partnerként kommunikál velük, a 7,7%-a bizonytalan volt, míg a 59,9%-a teljes mértékben egyetértett. Továbbá arra kerestük a választ, hogy a szülői értekezletek rendszeresek-e. A megkérdezett szülők döntő többsége (57,2%) teljes mértékben egyetértett ezzel, 33,2% inkább egyetértett, 8,7% bizonytalan volt és csupán 1 % inkább nem értett egyet.

A kutatás további részében az önkéntes munkát szeretnék volna feltárni, a válaszadók 34,6 %-a inkább egyetértett, 50%-a teljes mértékben egyetértett, 10,1% bizonytalan volt, 3,8% inkább nem értett egyet és 1,4 %-a egyáltalán nem értett egyet. A továbbiakban a jól működő, iskolai szintű közösségi média meglétére kerestük a választ. A válaszadók 54,8%-ban teljes mértékben egyetértett ennek a meglétére, 34,1% inkább egyetértett, 10,6% bizonytalan maradt és 5 % inkább nem értett egyet.

A kérdőívünk többi részében a válaszadókat megkérdeztük, hogy megfelelő tájékoztatást kapnak-e minden félév elején arról, hogy a gyermeküknek mit kell teljesíteni az iskolában. A válaszok szerint 48,6% teljesen egyetértett a megfelelő tájékoztatásról, 35,1% inkább egyetértett, 13,5% bizonytalan maradt és 2,9% inkább nem értett egyet. Kikértük a szülők véleményét arról, hogy az iskola megfelelően tájékoztatja-e őket gyermekük előrehaladásban. A válaszokból megtudtuk, hogy 35,1 % inkább egyetért az állítással, 53,8 % teljes mértékben egyetért, 9,1 % bizonytalan volt, 1,4 % inkább nem értett egyet és 5 % egyáltalán nem értett egyet.

A továbbiakban kerestük a választ, hogy az adott intézményben vannak-e olyan alkalmak, ahol a szülők elmondhatják mit várnak az iskolától. 29,8 % az állítással inkább egyetértett, 56,7 % teljes mértékben egyetértett, 8,7 % bizonytalan maradt, 4,3 % inkább nem értett egy és 0,5 % egyáltalán nem értett egyet. Az elosztásukat az alábbi ábra mutatja be.

2. ábra: A szülő–iskola közötti kapcsolat megítélése (%)

Forrás: saját szerkesztés.

A következő kérdésblokkban a rendezvényekre, illetve a szülők beleszólását az intézmény mindennapi életébe vonatkozó kérdéseket vizsgáltuk. A kutatás során megkérdeztük a szülők véleményét, arról, hogy részt vehetnek-e a tanulmányi programok kialakításával kapcsolatos döntésekben. A válaszok alapján elmondható, hogy 55,8% teljes mértékben egyetértett ezzel, 36,1% inkább egyetértett, 6,3% bizonytalan volt és 1,9% inkább nem értett egyet. Továbbá a kutatás során kerestük a választ arra a kérdésre, hogy a pedagógusok kikérlik-e a szülők véleményét a gyermeke személyiségéről, tehetségéről vagy problémáiról. A kapott válaszok alapján megállapíthatjuk, hogy a szülők 56,3%-a teljes mértékben egyetértett, 33,7% inkább egyetértett, 7,2% bizonytalan volt, 2,9% inkább nem értett egyet. A kérdőív többi részében rákérdeztünk arra is, hogy a szülők részt vehetnek-e az iskola fejlesztésében, a válaszok szerint 54,8% teljes mértékben egyetértett az állítással, 31,3% inkább egyetértett, 10,1% bizonytalan volt, 0,5% egyáltalán nem értett egyet és 3,4% inkább nem értett egyet. Kitértünk arra is, hogy választ kapjunk arra a kérdésre, hogy a szülők részt vehetnek-e a tanárok értékelésében. 50,5%-ban teljes mértékben egyetértettek a feltett kérdéssel, 31,7% inkább egyetértett, 11,1% bizonytalan volt, 4,8% inkább nem értett egyet és 1,9% egyáltalán nem értett egyet.

Továbbiakban megvizsgáltuk azt is, hogy vannak-e az iskolában a szülők számára szervezett programok. A válaszadók szerint 36,7% inkább egyetértett azzal, hogy vannak ilyen

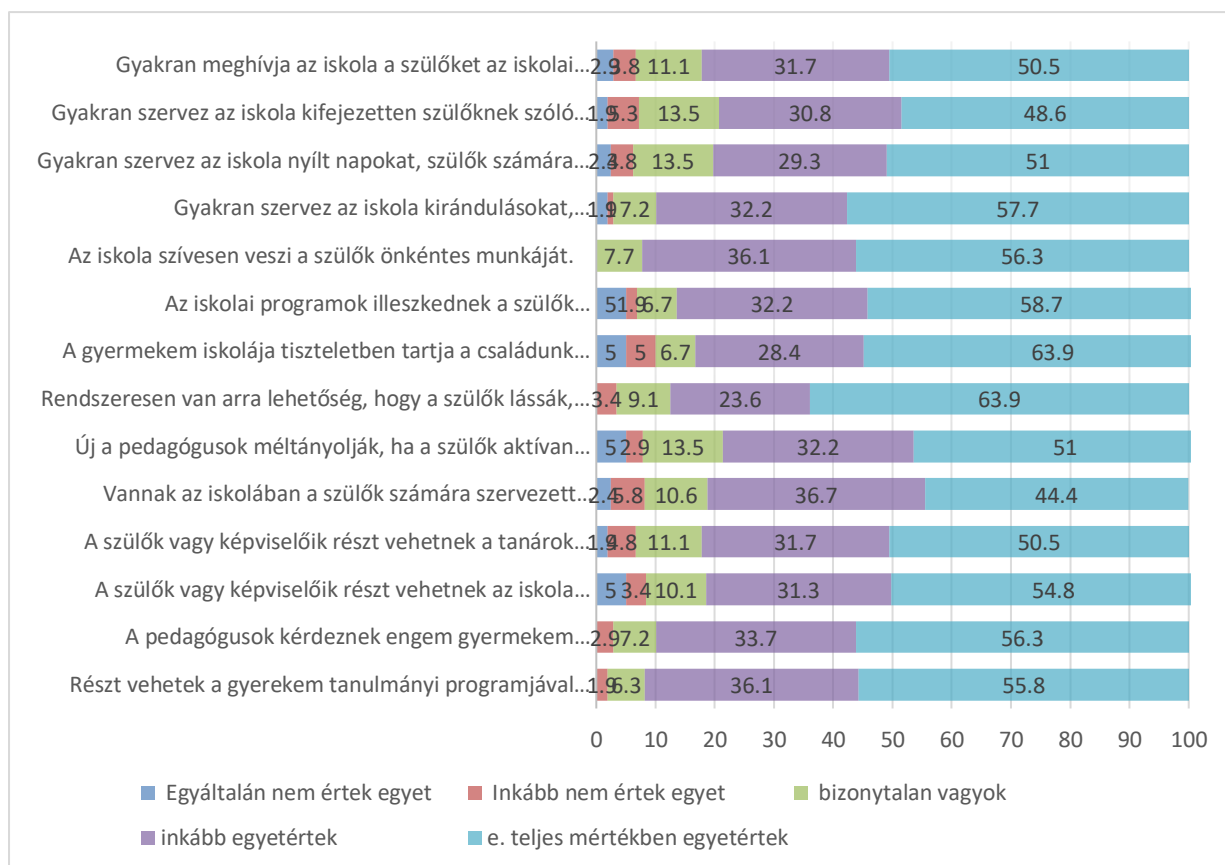
programok, 44, 4 % teljes mértékben egyetértett, bizonytalan volt, 5, 8 % inkább nem értett egyet és 10, 6 % bizonytalan maradt

A kutatás során kikértük a véleményüket a szülőknek abban is, hogy a pedagógusok méltányolják-e azt, hogyha a szülők aktívan részt vesznek a gyermekük tanulmányi tevékenységükben. A válaszadók 32,2%-a inkább egyetértett az állítással, 51%-a teljes mértékben egyetértett, 13,5%-a bizonytalan maradt, 2,9%-a inkább nem értett egyet és 0,5%-a egyáltalán nem értett egyet. A következő kérdésben, kerestük a választ arra, hogy rendszeresen van-e lehetőség arra, hogy a szülők lássák, hogy hogyan szerepel a saját gyermekük. A válaszok alapján elmondható, hogy a kérdezett szülők 23,6%-a inkább egyetértett, 63,9%-a teljes mértékben egyetértett, 9,1%-a bizonytalan maradt, 3,4%-a inkább nem értett egyet.

A vizsgált szülőket megkérdeztük arról, hogy az adott intézmény tiszteletben tartja-e család kultúráját, világnézeteit, érdekeit. A kérdőívet kitöltő személyek 63,9%-a teljes mértékben egyetértett, 28,4%-a inkább egyetértett, 6,7%-a bizonytalan maradt és 1,9%-a inkább nem értett egyet és 0,5% egyáltalán nem értett egyet a feltett kérdéssel. A továbbiakban megkérdeztük a szülőket, hogy az iskolai programok megfelelően illeszkednek el a szülők munkaterheléséhez vagy az otthoni feladataihoz. 58,7%-ban megkaptuk azt a választ, hogy teljes mértékben illeszkednek, 32,2% inkább egyetértett, 6,7% bizonytalan maradt, 1,9% inkább nem értett egyet és 0,5% egyáltalán nem értett egyet a megfelelő illeszkedéshez. Ezen kívül rákérdeztünk arra is, hogy az intézmény szívesen veszi-e a szülők önkéntes munkáját. 56,3%-ban megkaptuk azt a választ, hogy teljes mértékben szívesen veszi, 36,1 %-ban inkább egyetért, 7,7 %-ban bizonytalan maradt a feltett kérdéssel. A munka további részében megvizsgáltuk azt, hogy az iskola gyakran szervez-e kirándulásokat, vagy másfajta közösségi programokat a gyerekeknek. A kapott válaszok alapján elmondható, hogy 32,2%-ban a válaszadók inkább egyetértettek ezzel, 57,7%-ban teljes mértékben egyetértettek 7,2%-ban bizonytalan maradt, 1% inkább nem értett egyet és 1,9 % egyáltalán nem értett egyet. Ezen kívül megvizsgáltuk azt is, hogy az iskola gyakran szervez-e nyílt napokat vagy a szülők számára nyílt óralátogatásokat. A válaszadók ezzel az állítással 29,3%-ban inkább egyetértettek, 51%-ban teljes mértékben egyetértettek, 13,5%-ban bizonytalan maradtak, 3,8%-ban inkább nem értettek egyet és 2,4 %-ban egyáltalán nem értettek egyet. A munkában rákérdeztünk arra is, hogy az intézmény gyakran szervez-e kifejezetten a szülőknek szóló rendezvényeket. A válaszok alapján 48,6%-ban teljes mértékben egyetértettek ezzel, 44,4%-ban teljes mértékben egyet értett, 10,6%-ban bizonytalanok maradtak, 5,8%-ban inkább nem értettek egyet és 2,4%-ban egyáltalán nem értettek egyet. Továbbiakban rákérdeztünk arra is, hogy az intézmény gyakran meghívja-e a szülőket az iskolai sportrendezvényekre. A kapott válaszok alapján

megállapítható az, hogy 50,5% az állítással teljes mértékben egyetért, 30,8% inkább egyetért, 31,7% bizonytalan maradt, 3,8% inkább nem értett egyet és 2,9% egyáltalán nem értett egyet. Az elosztásukat az alábbi ábra mutatja be.

3. ábra A szülők véleménye az intézményi bevonódás tekintetében (%)

Forrás: saját szerkesztés.

A harmadik részben az önkéntességre és a szülők, iskola nevelési elveinek tanulmányozását tűztük ki célul. Kerestük a választ arra a kérdésre, hogy saját nevelési elvei megegyeznek-e a tanárok nevelési elveivel. A válaszok szerint 54,8% teljes mértékben megegyeznek, 38% nagyjából megegyeznek, 4,3% több különbség van, 0,5% azt válaszolta, hogy különböznek a nevelési elvek. Viszont 2,4% nem tudta megítélni az adott kérdést.

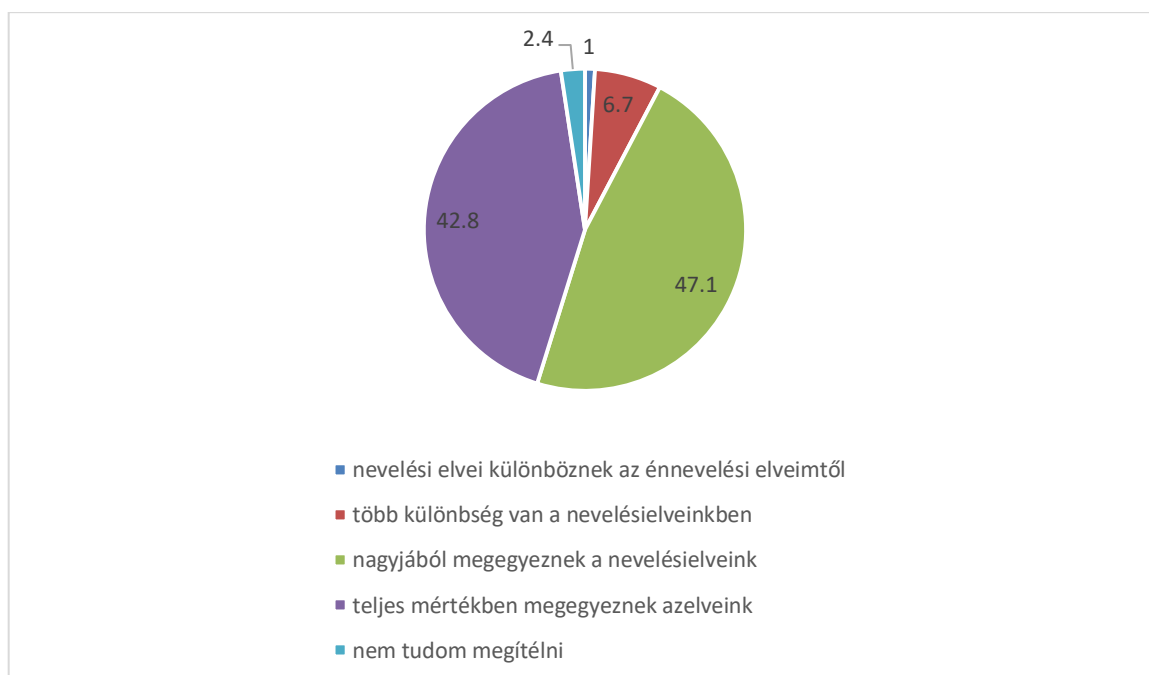
4. ábra: Nevelési elvek összhangja a tanító nevelési elveivel (%)

Forrás: saját szerkesztés.

A továbbiakban rákérdeztünk arra is, hogy a szülők nevelési elvei összefüggnek-e a többi szülő nevelési elveivel. A kapott válaszok alapján 42,8%-ban teljes mértékben megegyeznek, 47,1%-ban nagyjából megegyeznek, 6,7%-ban több különbség van a nevelési elvekben, 2,4% nem tudta megítélni a kérdést és 1 %-ban a nevelési elvek különböznek.

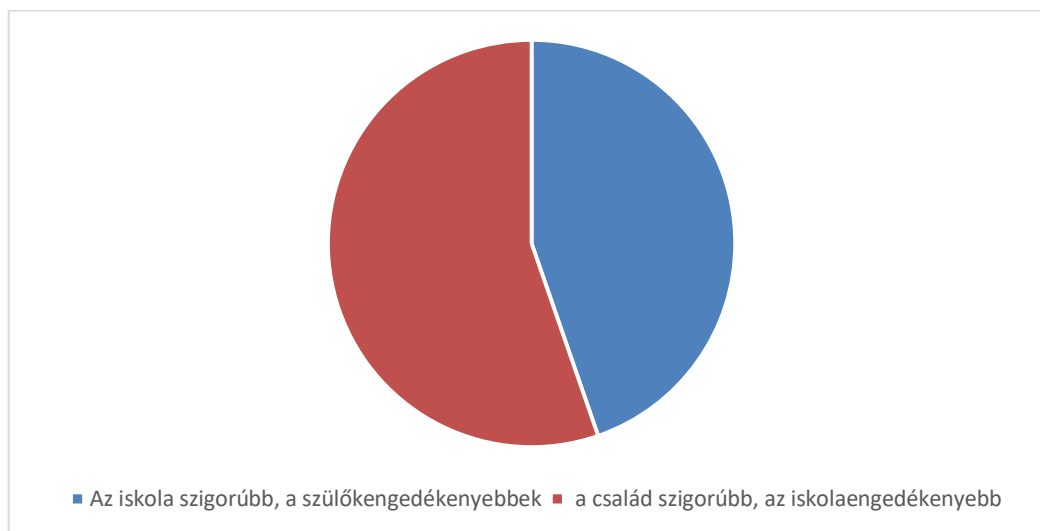
5. ábra: Nevelési elvek összhangja a többi szülő nevelési elveivel (%)

Forrás: saját szerkesztés.

A kutatásban arról is megkérdeztük a szülőket, hogy van-e eltérés az iskola és az otthoni nevelési elvek között. A válaszok szerint 44,7 %-ban az iskola szigorúbb, a szülők engedékenyebbek és 55,3 %-ban a család szigorúbb, az iskola engedékenyebb.

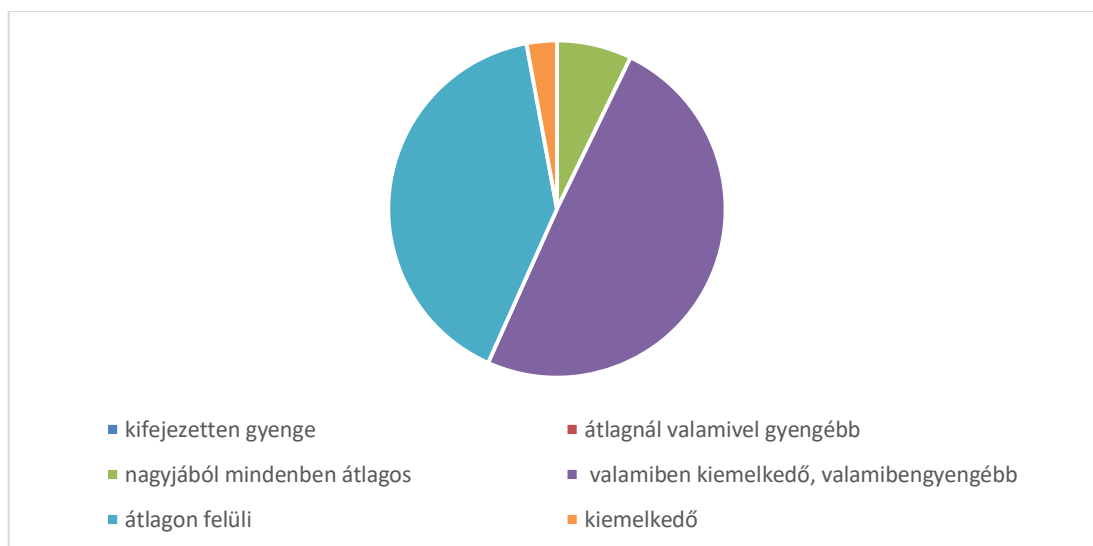
6. ábra: Eltérés az iskola és a család nevelésében

Forrás: saját szerkesztés.

Vizsgáltuk továbbá azt is, hogy a szülők milyenek tartják saját gyermeküket. A kitöltött adatok szerint a szülők 49,5%-a valamiben kiemelkedőnek, valamiben gyengébbnek, 40,4%-a átlagon felülinek, 7,2%-a nagyjából mindenben átlagosnak, 2,9%-a kiemelkedőnek találta.

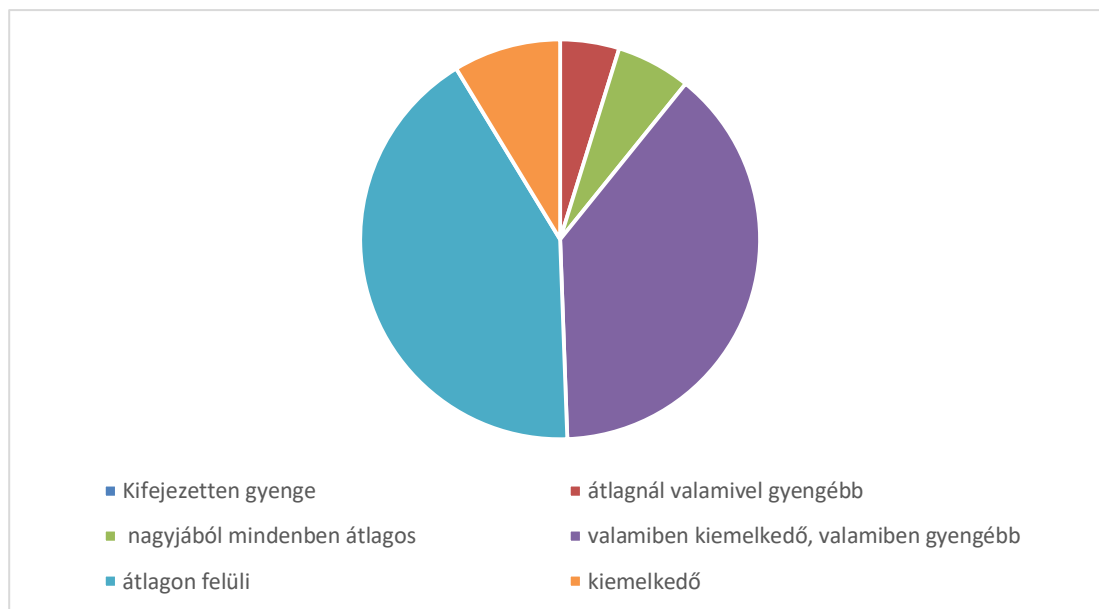
7. ábra: A gyerek megítélése a szülők szerint

Forrás: saját szerkesztés.

Kikértük a szülők véleményét arról is, hogy szerintük a pedagógusok milyenek tartják a gyermeküket, a válaszok szerint 40,4%-ban valamiben kiemelkedőnek, valamiben gyengébbnek, 43,8%-ban átlagon felülinek, 9,1%-ban kiemelkedőnek, 6,3%-ban nagyjából mindenben átlagosnak, 0,5%-ban átlagnál valamivel gyengébbnek találta.

8. ábra: A tanárok véleménye a gyerekről a szülők megítélése alapján

Forrás: saját szerkesztés.

A kutatásban továbbá kerestük a választ arra, hogy a szülők milyen iskolai végzettséget szeretnének, hogy gyermeke elérjen. A kapott válaszok alapján a megkérdezett szülők 52,4%-a várja a gyermekétől, hogy diplomát szerezzen felsőfokú mesterképzésen, 22,6% azt szeretné, hogy diplomát szerezzen felsőfokú alapképzésen, 6,7% abban bízik, hogy érettségi után szakképzettséget szerez, 18,3% pedig azt szeretné, hogy gyermeke a későbbiekben doktori fokozatot szerezzen.

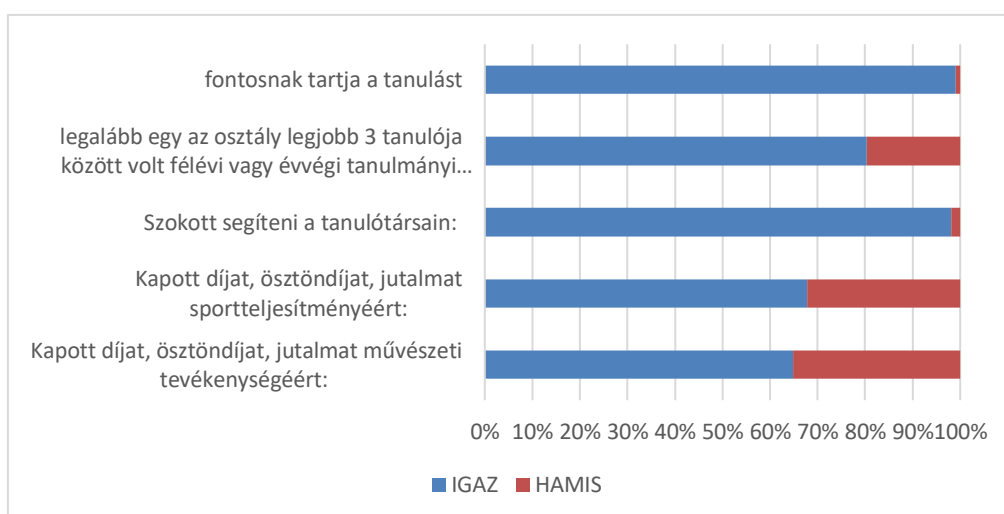
9. ábra: A szülők tervei gyermekeik jövőjét tekintve

Forrás: saját szerkesztés.

A kutatás további szakaszában a tanulók teljesítményeit vizsgáltuk. A szülőknek kérdéseket tettünk fel a saját gyermekükkel kapcsolatban, amelyben megtudtuk, hogy a válaszadók közül a gyerekek 64,9%-a kapott díjat, ösztöndíjat vagy jutalmat művészeti tevékenységéért, 67,8%-a sport teljesítményéért, 98,1%-a szokott segíteni tanuló társain, 80,3%-a legalább egyszer szerepelt az osztály legjobb 3 tanulója között félévi vagy év végi tanulmányi eredményei alapján és 99%-a fontosnak tartja a tanulást. Az eredményeket az alábbi diagramban összesítettük.

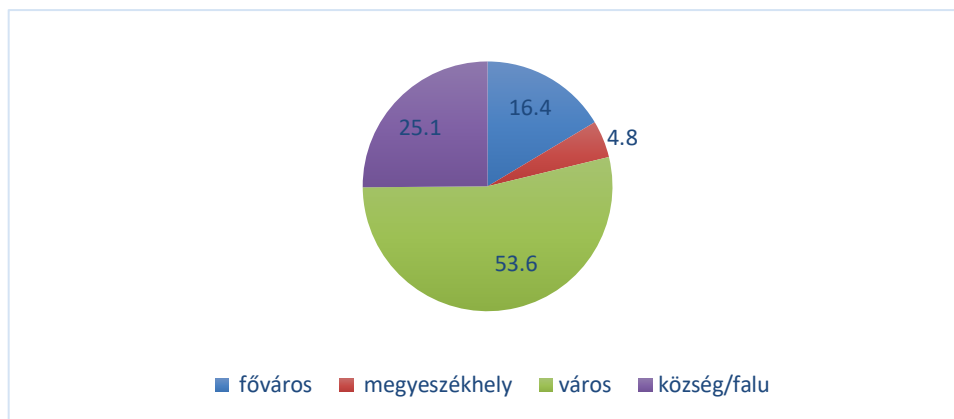
10. ábra: A gyerekek teljesítménye (%)

Forrás: saját szerkesztés.

A kutatás utolsó szakaszában a szülők társadalmi hátterét kívántuk vizsgálni. Megkérdeztük őket a születési idejükről, arról, hogy jelenleg milyen típusú településen élnek gyermekeikkel. A válaszok alapján 53,6% városban él, 25,1% község/faluban, 16,4% fővárosban, 4,8% megyeszékhelyen.

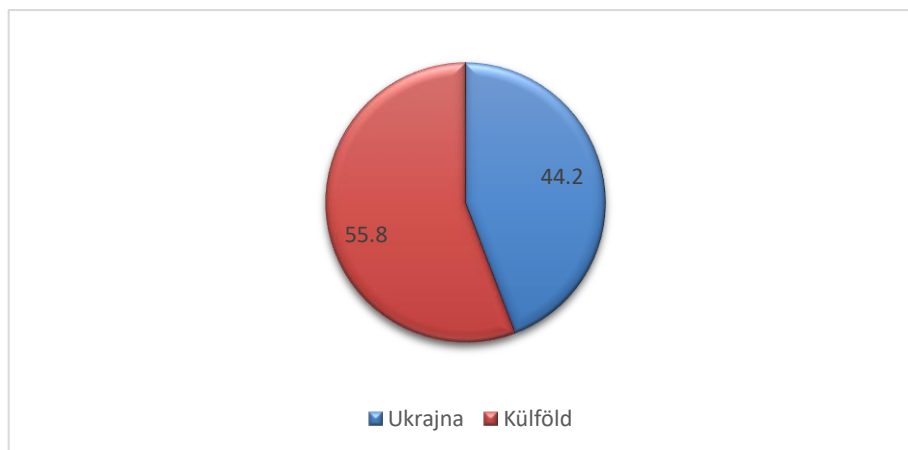
11. ábra: A lakóhely településtípusa

Forrás: saját szerkesztés.

A munka további részében rákérdeztünk arra, hogy a szülő külföldön vagy Ukrajnában él-e, a válaszok alapján 44,2% Ukrajnában, míg 55,8% külföldön él.

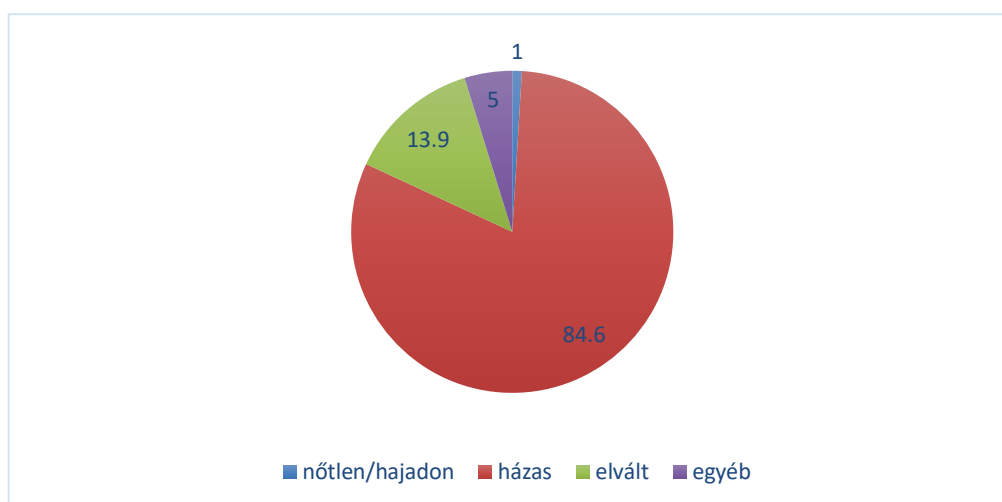
12. ábra: A lakóhely

Forrás: saját szerkesztés.

Vizsgáltuk a szülők családi állapotát, gyermekeinek számát, legmagasabb iskolai végzettségét. A válaszok szerint a kitöltők 84,6%-a házas, 13,9%-a elvált és 1,5%-a egyéb kapcsolatban él.

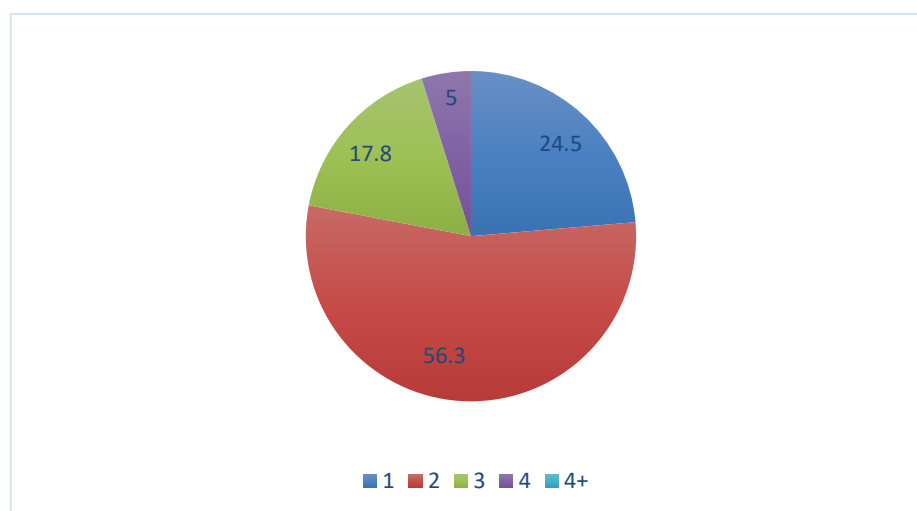
13. ábra: A megkérdezett szülők családi állapota

Forrás: saját szerkesztés.

56,3%-nak két gyermeke van, 17,8% három gyermeket nevel, 24,5%-nak egy gyereke van és 1,4% háromnál több gyermeket vállalt.

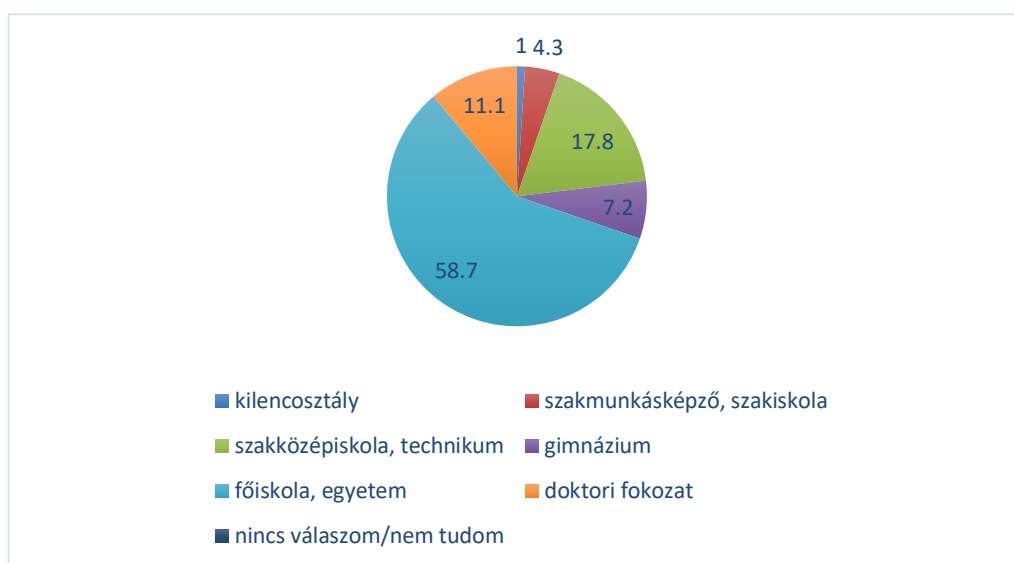
14. ábra: Saját gyermekek száma

Forrás: saját szerkesztés.

Legmagasabb iskolai végzettségük 58,7%-ban főiskola/egyetem, 7,2%-ban gimnázium, 17,8%-ban és szakközépiskola/technikum, 11,1%-ban doktori fokozat, 4,3%-ban szakmunkásképző, szakiskola és 1%-ban általános iskolai végzettség.

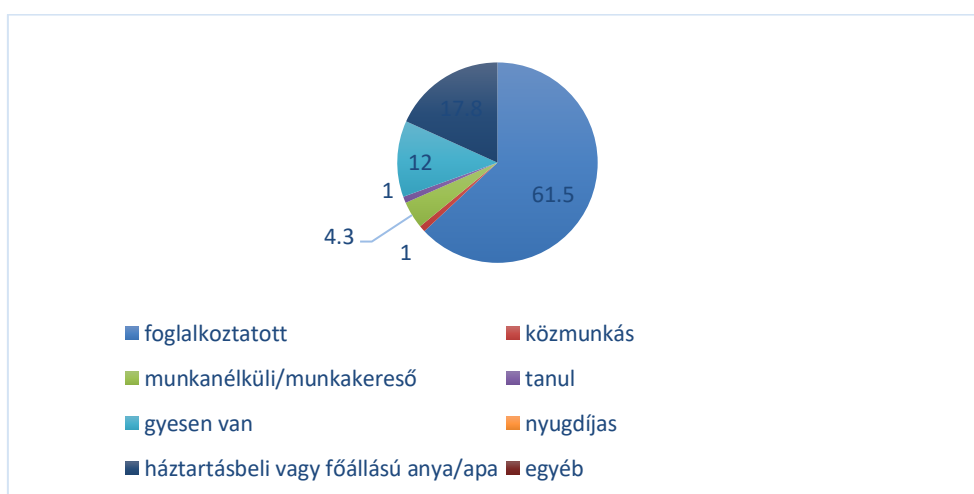
15. ábra: A szülők iskolai végzettsége

Forrás: saját szerkesztés.

Továbbá a kérdőívben keressük a választ arra, hogy a legtöbb szülő milyen szakmában dolgozik. Legtöbben a pedagógusként dolgoznak, viszont többen a szépségiparban, vendéglátásban és egészségügyben tevékenykednek. Azonban a beérkezett válaszok között volt tartalomgyártó, ügyvéd és gyári dolgozók is, ebből adódóan látszik, hogy a szülők háttere igen megosztó. A szülőknek válaszolni kellett mindamellett arra is, hogy mi jellemzi a munkaerőpiaci aktivitásukat. A válaszok alapján 61,5% foglalkoztatott, 1% közmunkás, 4,3% munkanélküli/munkakereső, 1% tanul, 12% gyesen van, 17,8 % háztartásbeli vagy főállású anya/apa és 2,4 %-a egyéb.

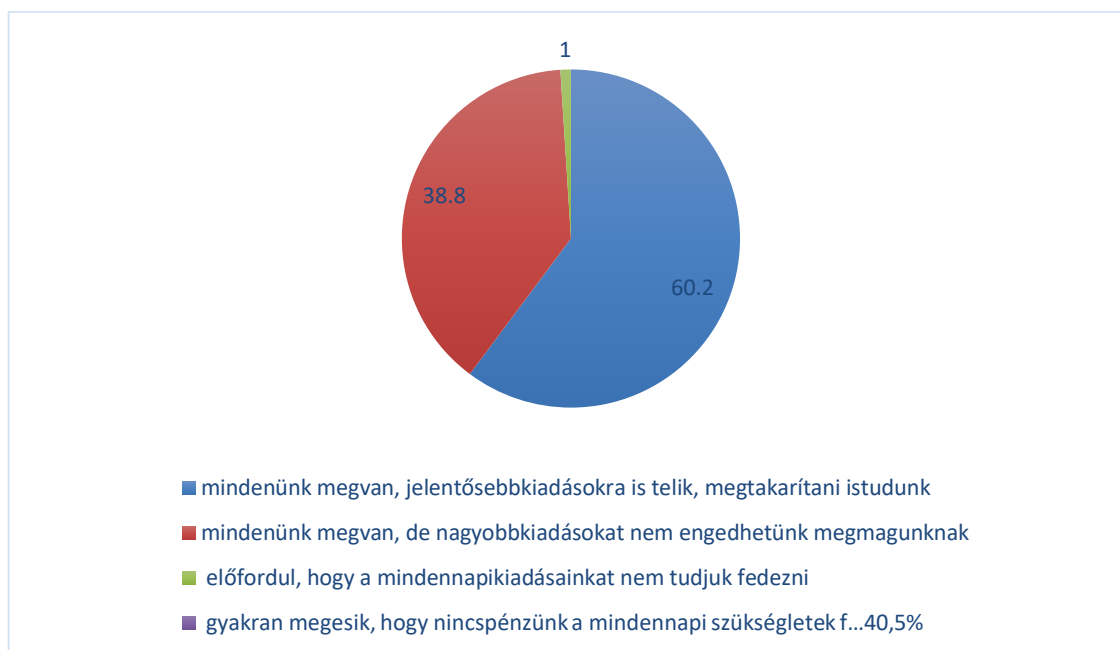
16. ábra: A megkérdezett szülők munkaerőpiaci aktivitása

Forrás: saját szerkesztés.

Kutatásunk során rákérdeztünk a szülők anyagi helyzetére, a válaszok alapján 38,8%-a mindenünk megvan, de nagyobb kiadásokat nem engedhetünk meg magunknak választ jelölte be, 60,2%-nak mindene megvan, jelentősebb kiadásokra is telik, megtakarítani is tudnak, egy százaléknál pedig előfordul, hogy a mindennapi kiadásait sem tudjuk fizetni.

17. ábra: A megkérdezett szülők anyagi helyzete

Forrás: saját szerkesztés.

4.1 A szülő és az iskola kapcsolatát befolyásoló tényezők

Szakedolgozatomban további részében összehasonlító elemzést végeztünk, hogy választ kapjunk arra a kérdésre, hogy milyen tényezők befolyásolhatják az iskola és a szülő közötti kapcsolatot. Munkámban több hipotézist vázoltam fel, melyek befolyásolható tényezők lehetnek. A szülői bevonódás itemeit összehasonlítva négy esetben tapasztalható szignifikáns különbség. Az adatok alapján megállapíthatjuk azt, hogy a magasabb végzettséggel rendelkező szülők (főiskola/egyetem, doktori fokozat) több munkát vállalnak és jobban bekapcsolódnak az intézmény mindennapi életébe. Ez az eredmény alátámasztja az egyik felállított hipotézisünket, miszerint minél magasabb a szülő iskolai végzettsége, annál fontosabbnak tartja az intézménnyel fenntartott megfelelő kapcsolat meglétét. A kutatás során fény derült arra is, hogy az érettségivel rendelkező szülők kevésbé kapcsolódnak be az iskolai életbe. ANOVA módszerrel megvizsgáltuk a válaszok eltérését az iskolai végzettségek alapján. Szignifikáns különbség mutatható ki abban, hogy a magasabb végzettséggel rendelkező szülők többször beszélnek négy szemközt gyerekeik pedagógusával. Szintén szignifikáns különbség mutatható

ki abban, hogy ezen szülők szerint, az iskola partnerként kommunikál velük. Továbbiakban ez a különbség igazolható még abban, hogy az érintettek több önkéntes munkát vállalnak el az iskola mindennapjaiban, és a magasabb iskolai végzettségű a szülők szerint a tanárok értékelik a szülői részvételt az intézményben.

1. táblázat: Magasabb végzettséggel rendelkező szülők válaszainak különbsége

	Négyszemközt beszél a pedagógussal	Partnerként kommunikál a pedagógussal	Önkéntes munkát vállal az iskolában	A pedagógus értékeli a szülői részvételt	F	Sig
általános	3,000	2,5000	2,5000	3,0000	8,616	0,001
érettségi	4,2917	4,4167	4,125	3,9167		
szakközép	4,8919	4,6486	4,5676	4,5676		
diploma	4,7862	4,5034	4,2552	4,2276		
Átlag	<u>4,7308</u>	<u>4,5000</u>	<u>4,2788</u>	<u>4,2404</u>		

Forrás: saját szerkesztés.

Az első és a második hipotézis, amely szerint a Magyarországon élő szülők jobban bekapcsolódnak a gyermekeik iskoláinak mindennapjaiba, beigazolódott. Ugyanis a kapott eredmények alátámasztják azt a tényt, hogy a Magyarországon élő szülők szerint az iskola pedagógusai többször adnak lehetőséget arra, hogy a szülők négy szemközt tudjanak beszélni a gyermekeinek az előrehaladásáról. Továbbá szerintük az iskola jól működő kapcsolatot ápol velük, amely létfontosságú ahhoz, hogy gyermekük eredményeit nyomon tudják követni. Ezenkívül a beérkezett válaszok szerint a Magyarországon élő szülőkkel az intézmény partnerként kommunikál, a szülői értekezletek rendszeresek, több önkéntes munkát vállalnak az intézményben, megfelelően működő közösségi médiával rendelkezik az iskola, a tanévben megfelelő tájékoztatást kapnak a gyermekük előrehaladásáról és ezt megfelelően tudják követni, részt vesznek az iskola fejlesztésében, amit a tanítók nagyban értékelnek és az új pedagógusok is örömmel fogadják a szülői munkát. Az elosztásokat a 2. sz. táblázat szemlélteti.

2. táblázat. A Magyarországon és Kárpátalján élő szülők válaszainak különbsége

	Négyszemkőzt beszél a pedagógussal	Az iskola jól működő kapcsolatot ápol	A pedagógus partnerként kommunikál	Rendszeres szülői értekezlet	Önkéntes munkavégzés	Közösségi média	Rendszeres tájékoztatás	Előrehaladás követése	Részt vesznek az iskola fejlesztésében	A szülők részt vesznek a tanulóknak értékelésében	A pedagógus örömmel fogadja a szülői munkát	F	Sig
M O	4,97	4,83	4,74	4,67	4,67	4,62	4,47	4,65	4,61	4,62	4,63	26,730	<,001
Kárpátalja	4,48	4,32	4,25	4,25	3,87	4,23	4,10	4,14	4,10	3,84	3,96		
Átlag	<u>4,73</u>	<u>4,58</u>	<u>4,50</u>	<u>4,46</u>	<u>4,27</u>	<u>4,43</u>	<u>4,29</u>	<u>4,40</u>	<u>4,36</u>	<u>4,24</u>	4,30		

Forrás: Saját szerkesztés

A kutatás során vizsgált negyedik hipotézis, miszerint azok a szülők, akik nevelés tekintetében szigorúbbak, mint az iskola, jobban bevonódnak az intézmény mindennapi életébe is, beigazolódott. Ugyanis a válaszadók közül, azok a szülők, akik szigorúbb nevelési elvekkel rendelkeznek, és az iskola inkább engedékenyebb átlag feletti mértékben válaszolták azt, hogy négyszemkőzt beszélnek a pedagógussal, rendszeresen részt vesznek a szülői értekezleten, önkéntes munkát vállalnak, továbbá kifejezik véleményüket az intézmény számára. Ebből következik, hogy akik szigorúbbak otthon, azoknak fontosabb, hogy bevonódjanak az iskola életébe. Az elosztásukat a 3. számú táblázat mutatja.

3. sz. táblázat. A szigorúbb szülők és az engedékenyebb szülők válaszainak különbsége

	Négyszemkőzt beszél a pedagógussal	Rendszeres részvétel szülői értekezleten	Önkéntes munkát vállal az iskolában	Szülői vélemény elmondása
Az iskola szigorúbb, a szülő engedékenyebb	4,62	4,47	4,34	4,23
A család szigorúbb, az iskola engedékenyebb	4,81	4,66	4,54	4,49
Átlag	4,73	4,58	4,45	4,37
F	3,78	5,95	4,42	4,81
Sig	0,053	0,016	0,037	0,029
N	208	208	208	208

Forrás: saját szerkesztés

A vizsgált kérdések alapján az is kiderült, hogy azok a szülők, akik szigorúbban, mint az iskola nagyobb százalékban válaszolták azt, hogy gyermekének doktori vagy mesterképzéses diplomát szán. Azoknál a szülőknél, akik engedékenyebbek, az iskolánál gyermeküknek általános képzettséget vagy alapképzést szeretnének.

4. sz. táblázat. A szigorúbb szülők és az engedékenyebb szülők válaszainak különbsége (%)

		Az iskola szigorúbb, a szülők engedékenyebbek	A család szigorúbb, az iskola engedékenyebb	Chi-négyzet	Sig
érettségi	után	71,4	28,6	13,644	0,034
szakképzettséget szerez					
diplomát szerez	felsőfokú	63,8	36,2		
alapképzésben					
diplomát	szerezni	43,1	56,9		
felsőfokú					
mesterképzésben					
doktori fokozatot szerezni		15,8	84,2		

Forrás: saját szerkesztés

A kutatás során felállított harmadik hipotézis, miszerint a nagycsaládos szülők kevésbé vonódnak be az iskola mindennapi életébe, szintén beigazolódott. Szignifikáns különbség mutatkozott a válaszok között. Azokban a családokban, ahol 3 vagy 4 gyermek van a szülők szerint az iskola kevésbé jól működő kapcsolatot ápol a családdal, nem megfelelően kommunikál velük, szülői értekezletek nem rendszeresek, nem vállalnak önkéntes munkát, nincs az intézménynek megfelelő közösségi médiája, nem kapnak megfelelő tájékoztatást a tanévről, nem tudják a saját gyermekük előrehaladását követni, nincs lehetőség a szülői véleményt nyilvánítására, továbbá nem veszik ki részüket az iskola fejlesztésében. Mindezek alapján levonható az, hogy minél több gyerek van egy családban, annál kevesebb idő és figyelem jut az iskolai kapcsolódási pontokra, azonban a szülők információ hiányossága is hozzájárulhat ehhez, hogy a sok gyerekes szülők kevésbé tudnak aktívan részt venni az iskolai mindennapokban, azonban ez a tény hosszútávon gyengítheti magát az iskola és a család közötti együttműködést.

5. sz. táblázat: A szülők válaszainak különbségei a gyermekeik számát illetően

Gyermek száma	iskola jól működő kapcsolat ot tart	partnerké- nt kommunik- ál	szülői értekezl- etek rendsze- resek	önkéntes munka	közösségi média	megfelelő tájékozta- s a tanév évekről	előrehal- adás követés e	szülői vélem- ény elmon- dása	tanári program döntés	személyi tehetség probléma kérdés	iskola fejlesztés ében részvétel	új pedagógus ok örülnek a szülei munkának
Egy	4,68	4,76	4,66	4,35	4,56	4,37	4,37	4,50	4,50	4,47	4,45	4,49
Kettő	4,64	4,52	4,49	4,37	4,46	4,34	4,51	4,41	4,48	4,48	4,45	4,35
Három	4,27	4,08	4,18	3,97	4,18	4,13	4,16	4,18	4,40	4,32	4,08	3,94
Négy	4,00	4,33	3,33	3,00	4,00	3,00	3,66	3,33	3,00	3,00	3,00	3,66
Átlag	4,58	4,50	4,46	4,27	4,43	4,29	4,40	4,37	4,45	4,43	4,36	4,30
F	5,97	7,095	6,612	4,196	2,653	3,459	3,152	2,619	4,812	4,334	4,987	3,879
Sig	0,001	0,001	0,001	0,007	0,050	0,017	0,026	0,052	0,003	0,005	0,002	0,010

Forrás: saját szerkesztés

ÖSSZEGZÉS

Szakedolgozatom *Az iskola és a szülő közötti együttműködés kapcsolatát* dolgoztam fel. Elsődleges célom volt, hogy szakirodalmi munkák eredményeit felhasználva bővítssem a témáról szóló ismereteket. Feladatomból volt, hogy meghatározzam a szocializáció fogalmát és színtereit, illetve betekintést nyújtsak a család és az iskola együttműködésébe. A téma aktualitása abban rejlik, hogy mindez egy meghatározó kérdéskör a sikeres oktatás folyamatában. Emiatt tartottam fontosnak a téma kutatását, hogy széleskörűen megismerkedjek a témám tárgyával, rendszerezem és tömörítsem a kutatásaimat.

A munkám négy fejezetre és alfejezetekre tagolódik. Az első fejezetben a szocializációt és a gyermek szocializációját ismerttettem. Elsőként a fogalmat, illetve a hozzá tartozó elméleteket foglaltam össze. Ezután tértem át a szocializációs színterekre, pontosabban a családi és iskolai szocializációra. Majd a fejezet utolsó alpontjában szó került az iskola és a család kapcsolatára és az együttműködési lehetőségekre.

A második fejezetben információkat gyűjtöttem a család és az iskola együttműködésére. Ezen belül a szülők és pedagógusok kötelezettségeire és jogaira, az iskola és a család kapcsolattartási módjaira, a szülők bevonódási formáira, a családi és iskolai nevelési konfliktusokra, a szülők és az iskola közti kapcsolatbefolyásoló tényezőire tértem ki és végső soron a szülő együttműködési hatásait mutattam be az intézmény tevékenységében.

A harmadik és a negyedik fejezetben bemutatásra kerül a kutatás módszertani háttere és hogy milyen eredmények születtek a szülő és az iskola kapcsolatát befolyásoló tényezők vizsgálata során. A kutatás két részletben zajlott, először 2024 februárjában küldtük szét a kérdőíveket azoknak a szülőknek, akiknek gyerekei 1–4 osztályban tanulnak kárpátaljai magyar tannyelvű iskolában. A kérdéseket főleg a Beregszászban és a környező falvakban élő szülőknek juttattam el. A kutatás második szakasza 2024 októberében vette kezdetét Magyarországon, az itt élő szülőknek 2025. május 1-ig volt lehetőségük kitölteni a kérdőívet. A Kárpátalján lévő szülők közül 103-an, még a Magyarországon élő szülők közül 105-en válaszoltak a kérdésekre.

A kutatás eredményei alátámasztják az elméleti részben felállított hipotéziseket és ezt a kapott válaszok is megerősítik. Az első hipotézis, miszerint a Magyarországon működő iskolák egyre tudatosabban és hatékonyabban ápolnak kapcsolatot a szülőkkel, beigazolódott. A felállított második hipotézis, amely szerint a szülők iskolai végzettsége jelentősen befolyásolja azt, hogy milyen jövőt képzelnek el gyermekük számára, illetve azt is, hogy mennyire aktívan kapcsolódnak be az iskola mindennapi életébe is igaznak bizonyult, a magasabb végzettségű szülők részvételi aránya valóban kimagaslóbb volt. A következő

hipotézis, amit felállítottunk a sokgyermekes szülőkre vonatkozott, a válaszadók alapján egyértelművé vált, hogy a nagycsaládos szülők kisebb mértékben vesznek részt az iskola életében, részben időbeli és figyelmi megosztottság okán. Az utolsó hipotézis alapján azokban a családokban, ahol a szülők szigorúbb nevelési elvet gyakorolnak, mint maga az iskola, magasabb elvárások mutatkoznak mind a gyermekkel, mind az intézménnyel szemben ez az összefüggés is egyértelműen kirajzolódott az adatokból.

Összességében megállapítható, hogy a kutatás során feltárt válaszok hitelesen tükrözik a szülők iskolák közötti kapcsolat sokszínűségét és annak hatását a gyermekek iskolai életére.

Összegzésként elmondható, hogy a szülői bevonódás mértéke több dolog miatt is eltérhet a Magyarország és Kárpátalja között, de ezt elsősorban társadalmi, gazdasági és kulturális különbségek magyaráznak meg. A Kárpátalján élő szülőknek szembe kell nézniük a gazdasági és a háborús nehézségek mellett a kisebbségi létből adódó sajátos kihívásokkal is, amely megnehezíti a szorosabb kapcsolat kialakítását. Továbbá mérvado tényező lehet az is, hogy sok szülőnek a külföldi munkavállalás miatt kevés idő jut gyermeke tanulmányának követésére.

A témámat számos kutató és professzor kutatta, egyesek csak érintőlegesen, míg mások részletekbe menően. Nekik köszönhetően sikerült dolgozatomat teljes egészében kidolgoznom és megfelelően összeállítanom, így kitűzött céljaimat sikeresen elértem. Kialakult bennem a munka megírása során egy összkép a szülő és az iskola együttműködéséről, ezáltal sikerült megértenem a fellépő tényezőket, okokat, amik befolyásolhatják ezt.

FELHASZNÁLT FORRÁSOK ÉS IRODALOM JEGYZÉKE

- Bacsikai K. (2020): Az iskola és a család kapcsolata. In: *KAPOCS* 3(2), 11–20.
- Bagdy E. (1977): *Családi szocializáció és személyiségzavarok*. Tankönyvkiadó, Budapest.
- Bagdy E. (2014): Mentális egészség és spiritualitás. In: *Magyar Pszichológiai Szemle*, 655-56
- Bandura, A. (1994). *Self-efficacy*. In V. S. Ramachaudran (Ed.), *Encyclopedia of human behavior*. Academic Press, New York.
- Birloni Sz. – Sík E. (2013): *Iskolai konfliktusok*. Human Profess Kft.
- Bogenschneider, K. (1997): Parental Involvement in Adolescent Schooling: A Proximal Process with Transcontextual Validity. In: *Journal of Marriage and the Family*, 59(3) 720-722
- Booth, T. – Ainscow, M. (2002). *Index for inclusion: developing learning and participation in schools*, Bristol: CSIE.
- Boreczky Á. (1999). Multikulturális pedagógia – új pedagógia? In: *Új Pedagógiai Szemle* 49(4), 26–38.
- Bronfenbrenner, U. (1994): Ecological Models of Human Development. In: *International Encyclopedia of Education*. 39-45
- Bronfenbrenner, U. (1999): *Environments in developmental perspective: Theoretical and operational models*. In: Friedman, S.L., Wachs, T.d. (eds.) *Measuring environment across life span: Emerging methods and concepts*. Washington D.C., American Psychological Association Press.
- Cole, M., Cole, S. R. (2003): *Fejlődéslélektan*. Osiris Kiadó, Budapest.
- Cseh-Szombathy L. (1958): *A házastársi konfliktusok szociológiája*. Gondolat Kiadó, Budapest.
- Desforges, C. – Abouchaar, A. (2003). *The Impact of Parental Involvement, Parental Support and Family Education on Pupil Achievements and Adjustment: A Literature Review*. Queen's Printer.
- Deslandes, R. – Cloutier, R. (2002): *Adolescents perception of parental involvement in schooling*. *School Psychology International*. Washington D.C., American Psychological Association Press.
- Epstein, J. (2001): *School, family, and community partnerships: Preparing educators and improving schools*. Westview Press, Boulder, CO.

Epstein, J. L. (2010a). School, family community, partnerships – caring for the children we share In: *Kappan magazine*, 92, (3) 81–95.

Epstein, J. L. (2010b). Teamwork is the key the national network of partnership schools. In: *National Civic Review*, 21 – 29

Epstein, J. L. (1987): Toward a theory of family–school connections: Teacher practices and parent involvement. In. Hurrelmann, Klaus – Kaufman, Franz-Xaver – Loel, Friedrich (eds.): *Social intervention: Potential and constraints. Prevention and intervention in childhood and adolescence*. Oxford: Walter De Gruyter. 122-130

Erdősy I. P. (2020): *A család és az iskola kapcsolata*. Miskolci Egyetemen Szakdolgozat. Kézirat.

Erikson, E. H. (1997): *Az emberi életciklus*. In: Bernáth László, Solymosi Katalin (szerk.): *Fejlődéslélektan olvasókönyv*, Tertia Kiadó, Budapest. 28-40

F. Lassú Zs, Podráczky J., Glauber A., Perlusz A., Marton E. (2012): *Nemzetközi kutatások a szülői részvétel hatásáról*. In: Podráczky J. (szerk.): *SZÖVETSÉGBEN - Tanulmányok a család és az intézményes nevelés kapcsolatáról*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest.

Fáyné Dr. Domby A. – Sztanáné dr. Babics E. (2015): *Pedagógusmesterség*. Digitális jegyzet óvodapedagógusok számára. TÁMOP, Budapest.

Fényes H. – Csák Zs. (2024): Az apák és az anyák önkéntessége az iskolákban. In: *Önkéntes szemle*4(3). 35 - 58.

Finánczy E. (1984): *Az ókori tanítás története*. Könyvértékesítői vállalat, Budapest.

Forray R. K. – Hegedűs T. András (2003): *Cigány gyermekek szocializációja*. Aula, Budapest.

Furnham, A. (1997): *The psychology of behavior at work. The individual in the organization*. Psychology Press Ltd, Hove East Sussex. n.o.

Gintner Tamásné Hornyák Á. (2022): *Újító pedagógusok professzionális tőkéje és eredményessége hátrányos helyzetű régiók középfokú oktatási intézményeiben*. Debreceni Egyetem és doktori tanácsa, Debrecen.

Hajduska M. (2008): *Krízislélektan*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest.

Hardy J. (2005): Általános iskolás tanulók attitűdje és motivációja az angol, mint idegen nyelv tanulására. In: *Magyar Pedagógia*, 104 (2), 230-232

Henderson, A. T. – Mapp, K. L. (2002): *A new wave of evidence: The impact of school, family, and community connections on student achievement*. Arlington: National Center for Family & Community Connections with Schools.

Hewstone, M., Stroebe, W. (szerk.) (2007): *Szociálpszichológia*. Akadémiai Kiadó, Budapest.

Hoffman R. (2002): *Tanár-diák kapcsolat változásai*. Országos Közoktatási Intézet, In: Új Pedagógiai Szemle, 18-27.

Hoover-Dempsey, K. V.–Sandler, H. M. (1997): *Why do parents become involved in their children's education?* Review of Educational Research, New York.

Horváth Gy. (2004): *Pedagógiai pszichológia*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.

Imre N. (2017): A szülői részvétel szerepe a tanulók iskolai pályafutásának alakulásában (Doktori disszertáció). Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi kutatások doktori programja. Kézirat.

Jafarov, J. (2015): Factors affecting parental involvement in education: The role of social class. *Educational Studies*, 41(2) 35-44.

Jesper, J. (2011): *A működő család*. Park Könyvkiadó. Budapest.

Kósáné Ormai V. (2010): *A mi iskolánk*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest.

Kulin L. (2003): *A gyermek és a szülő jogai és kötelességei*. Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet, Budapest.

Lannert J. – Szekszárdi J, (2015): Miért nem érti egymást szülő és pedagógus? In: *Iskolakultúra*, 25(1), 17-34.

Lareau, A. (1987). Social class differences in family-school relationships: The importance of cultural capital. In: *Sociology of education*. 75-84.

Maccoby, E. (2007): *Historical Overview Of Socialization Research and Theory*. In: Grusec, J.E., Hastings, P.D. (eds.) *Handbook of Socialization: Theory and Research*, Guilford Press, New York.

Margitics F. – Figula E. – Pauwlik Zs. – Szatmári Á. (2002): Szülői bánásmód hatása iskolai erőszakkal kapcsolatban előforduló magatartásmintákra. In: *Magyar Pedagógia*. 215-231.

N. Kollár K. (2004): *Pszichológia pedagógusoknak*. Osiris Kiadó, Budapest.

Nagy Á. – Trencsényi L. (2012): *Szociális közegek a változó társadalomban*. Iszt Alapítvány, Budapest.

Nagy J. (2000): A személyiség alaprendszere. In: *Új Pedagógiai Szemle*, 9, 22–38.

Nagy S. (1997): *Az oktatás folyamata és módszerei*. Volos Kiadó. Mogyoród.

Nikolaishyn, M. (2018): *Основні обов'язки батьків щодо своєї дитини*: <https://legalaid.gov.ua/novyny/osnovni-obov-yazky-batkiv-shhodo-svoyeyi-dytyny/>

Nyitrai E. (2019): Iskolai teljesítmény és szülői bevonódottság. In: *Psychologia Hungarica Caroliensis*, 7 (2). 7–28.

Pallay K. (2024): Szülői bevonódás Kárpátaljai magyar tannyelvű iskoláiban: egy empirikus vizsgálat eredményei ukrainai magyar szülők tükrében. In: *Önkéntes Szemle* 4(3), 110–128.

Palotay F. (1997): *A neveléstan néhány alapkérdése*. Bessenyei György Könyvkiadó, Nyíregyháza.

Podráczky J. (2012): *Szövetségben*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest.

Podráczky J. (2012): *Tanulmányok a család és az intézményes nevelés kapcsolatáról*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest.

Ráczné Török E.– Virág K. (2019): *A gyermekek iskolai sikeressége és a szülői nevelés összefüggése*. Csongrád Megyei Pedagógiai Szakszolgálat, Szeged.

Rókusfalvy P. (1996): *Bevezetés a pszichológiába*. EKTf Líceum Kiadó, Eger.

Sasfy Gy. Z. (2017): *Konfliktuskezelés, stresszkezelés*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest.

Schmercz I. (2002): *Pedagógiai pszichológia – Élmény*”94 Bt. Hajdúhadház.

Stange, W., Krüger, R., Henschel, A. & Schmitt (Hrsg.) (2012). *Erziehungsund Bildungspartnerschaften Grundlagen, Strukturen, Begründungen*. Wiesbaden: Springer VS.

Sui-Chu Esther Ho – Willms J. Douglas (1996) :Effects of Parental Involvement On Eight Grade Achievement. In: *Sociology of Education*, 69, 126–141.

Szabó É. (2006): *Szeretettel és szigorral*. Akadémiai Kiadó, Budapest.

Szilágyiné Szemkeő J. (2011): Családi és iskolai nevelés - konfliktusok és lehetséges együttműködés. In: *Új Pedagógiai Szemle*, 61(1-5) 207-215

Szüdi J. (1996): Az iskolaszék működésének törvényi háttere. In: *Új Pedagógiai Szemle* 46(4), 23-25

Teddlie, Charles – David Reynolds with Bert Creemers, Jaap Scheerens and Tony Townsend (2000): *An Introduction to School Effectiveness Research*. In Teddlie, Charles – David Reynolds (eds.): *The International Handbook of School Effectiveness Research*. Falmer Press, New York.

Vekerdy T. (2004): *Az iskola betegít?* Saxum kiadó Bt., Budapest.

Hivatkozott dokumentumok

Iskolai szülői szervezet működésének szabályzata, 2013.09.19. Iskolai szülői szervezet működési szabályzata – minta – Európai Szülők (wordpress.com)

Link: [Iskolai szülői szervezet működési szabályzata – minta – Európai Szülők](#) [Letöltés dátuma: 2024. 04. 25.]

OECD (1999). Inclusive Education at Work: Students with Disabilities in Mainstream Schools. Centre for Educational Research and Innovation (CERI)

Osztályfőnökök országos szakmai egyesülete (2005. július 31.)

Link: [A pedagógus jogai és kötelességei | OFOE \(osztalyfonok.hu\)](#) (Letöltés dátuma: 2024. 04. 27.)

Törvények és OGY határozatok (2011): *2011. évi CCXI. törvény a családok védelméről*
<https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100211.TV>

Letöltés dátuma: 2023.02.24.

Valkói Móra Ferenc Általános Iskola: *A szülő kötelességei és jogai* (42.)

<https://valko-mora.hu/dokumentumok/a-szulo-kotelessegei-es-jogai/>

Letöltési dátum: 2023.05.01.

2011. évi törvény a nemzeti köznevelésről (Nkt.)

РЕЗЮМЕ

У своїй роботі досліджувала співпрацю між школою та батьками. Моєю основною метою було, використовуючи результати наукової літератури, розширити свої знання з цієї теми. Моє завдання полягало в тому, щоб визначити поняття соціалізації та її основні осередки, а також надати уявлення про взаємодію сім'ї та школи. Актуальність теми полягає в тому, що вона є визначальною складовою процесу успішного навчання. Саме тому я вважала важливим дослідити це питання з різних сторін, систематизувати та узагальнити результати свого дослідження.

Моя робота складається з чотирьох розділів та підрозділів. У першому розділі я розглянула соціалізацію та процес соціалізації дитини. Спочатку було дано визначення поняттю та підсумовано основні теорії. Далі я перейшла до аналізу основних осередків соціалізації, зокрема сімейної та шкільної. У завершальній частині розділу було розглянуто співпрацю між школою та сім'єю, а також можливості цієї взаємодії.

У другому розділі я зібрала інформацію щодо форм співпраці між школою та родиною. Зокрема, йшлося про обов'язки та права батьків і педагогів, форми зв'язку між школою та сім'єю, способи залучення батьків, конфлікти у вихованні між родиною та школою, чинники, що впливають на відносини між ними, а також про вплив батьківської участі на діяльність закладу освіти.

У третьому та четвертому розділах представлено методологічну основу дослідження та його результати щодо чинників, що впливають на співпрацю між батьками та школою. Дослідження відбувалося у два етапи. Перший етап проходив у лютому 2024 року – анкети були розіслані батькам дітей, які навчаються в 1–4 класах. Основну увагу було приділено батькам, що проживають у місті Берегово та навколишніх селах. Другий етап дослідження розпочався в жовтні 2024 року в Угорщині. Батьки, які проживають там, мали змогу заповнити анкету до 1 травня 2025 року. У дослідженні взяли участь 103 батьки з Закарпаття та 105 з Угорщини.

Результати дослідження підтвердили всі висунуті в теоретичній частині гіпотези, що також було підкріплено відповідями респондентів. Перша гіпотеза, згідно з якою школи в Угорщині все більш усвідомлено та ефективно підтримують зв'язок з батьками, підтвердилася. Друга гіпотеза про те, що рівень освіти батьків суттєво впливає на бачення майбутнього своєї дитини та на активність у шкільному житті, також виявилася правдивою – батьки з вищою освітою брали активнішу участь у житті школи. Наступна, третя гіпотеза, стосувалася багатодітних сімей. Згідно з відповідями, такі батьки меншою мірою беруть участь у шкільному житті, що частково пояснюється

обмеженістю часу та уваги. Четверта гіпотеза передбачала, що в сім'ях, де батьки суворіші за школу, очікування до дитини та навчального закладу вищі — ця закономірність також чітко простежується в отриманих даних.

У підсумку можна стверджувати, що отримані результати достовірно відображають різноманіття зв'язків між батьками та школою, а також їхній вплив на шкільне життя дітей.

Загалом можна сказати, що ступінь залучення батьків до шкільного життя в Угорщині та на Закарпатті може різнитися з низки причин, передусім через соціальні, економічні та культурні відмінності. Батьки в Закарпатті, крім економічних труднощів, стикаються з особливими викликами, що виникають у зв'язку з життям у національній меншості, що ускладнює налагодження тіснішої співпраці зі школою. Також важливим чинником є заробітчанство, через яке в багатьох батьків немає змоги приділяти достатньо часу навчанню своїх дітей.

Темою моєї роботи займалися багато дослідників і науковців: дехто — лише побіжно, інші — більш детально. Саме завдяки їм мені вдалося повністю опрацювати свою тему та правильно її структурувати, у результаті чого я успішно досягла поставлених цілей. Під час написання роботи у мене сформувалося цілісне уявлення про співпрацю між батьками та школою, і я змогла краще зрозуміти чинники та причини, які впливають на ці відносини.

Звіт подібності

метадані

Назва організації
Hungarian College of Higher Education Ferenc Rakoczi II Transcarpathian
Заголовок
RAP KAMILLA LIZBET
Науковий керівник / Експерт
Автор/Ідентифікатор Гребі
Підрозділ
Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II

Обсяг знайдених подібностей

Коефіцієнт подібності визначає, який відсоток тексту по відношенню до загального обсягу тексту було знайдено в різних джерелах. Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

КП 1

КЛЦ

25

Довжина фрази для коефіцієнта подібності 2

15434

Кількість слів

114360

Кількість символів

Тривога

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про МОЖЛИВІ маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навісний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Заміна букв		0
Інтервали		0
Мікропробіли		0
Білі знаки		0
Парафрази (SmartMarks)		19

Подібності за списком джерел

Нижче наведений список джерел. В цьому списку є джерела із різних баз даних. Копія тексту означає в якому джерелі він був знайдений. Ці джерела і значення Коефіцієнту Подібності не відображають прямого плагіату. Необхідно відкрити кожне джерело і проаналізувати зміст і правильність оформлення джерела.

10 найдовших фраз			Копія тексту
ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	НАЗВА ТА АДРЕСА ДЖЕРЕЛА URL (НАЗВА БАЗИ)	КОЛІКТИВ (ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ))	
1	https://epa.oszk.hu/02400/02497/00014/pdf/EPA02497_PsychologiaHungaricaCaroliensis_2019_02_007-028.pdf	100	0.65 %
2	https://valko-mora.hu/dokumentumok/a-szulo-kotelessegei-es-jogai/	63	0.41 %
3	https://polc.ttk.gte.hu/tamog-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/75/41_melklet_feladatlap.html	42	0.27 %
4	http://www.jgyrk.hu/mentorhalo/tananyag/Pedagogus_mestergV2/45_a_szikkei_val_kapcsolattartis.html	38	0.25 %